

**Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

Навчально-науковий юридичний інститут

ГЕЙНЦ РУСЛАНА МИКОЛАЇВНА

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи
здобувачів 2-го курсу денної форми навчання
спеціальності 081 «Право»

Івано-Франківськ - 2024

УДК 347.1+347.2 (075.4)

Г 29

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.)

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 27 вересня 2024 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 2 від 27 вересня 2024 р.)

Рецензенти:

Банасевич Ірина Іванівна

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Логвінова Марія Володимирівна

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри судочинства
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Г29 Гейнц Р. М. Цивільне право України: методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи здобувачів 2-го курсу денної форми навчання спеціальності «Право». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024. 76 с.

Методичні вказівки розроблені відповідно до ОПП «Право» першого (бакалаврського) рівня спеціальності 081 «Право» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та тематики навчальної дисципліни «Цивільне право України», яку здобувачі ОР бакалавр вивчають на другому курсі.

У посібнику викладені: програма навчальної дисципліни, загальні методичні рекомендації до самостійної роботи, теми, які виносяться на контроль самостійної роботи, перелік тем та завдання, які виносяться на самостійне опрацювання, питання для самоконтролю. До кожної теми наводиться перелік рекомендованої літератури, що включає нормативно-правові акти, судову практику, навчальні посібники та наукові праці.

Методичні вказівки призначені для здобувачів, науково-педагогічних працівників.

© Гейнц Р. М., 2024

© Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника», 2024

ЗМІСТ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	16
ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (модуль 1 і модуль 2).....	18
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (модуль 1).....	20
Тема 1. Цивільне право як галузь права.....	20
Тема 2. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна.....	21
Тема 3. Джерела цивільного права	22
Тема 4. Цивільне (приватне) право зарубіжних країн.....	24
Тема 5. Поняття, види та зміст цивільних правовідносин	24
Тема 6. Здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків.....	26
Тема 7. Захист цивільних прав та інтересів.....	27
Тема 8. Цивільно-правова відповідальність	29
Тема 9. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.....	30
Тема 10. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	33
Тема 11. Участь держави, АРК, територіальних громад у цивільних правовідносинах	35
Тема 12. Об'єкти цивільних правовідносин.....	36
Тема 13. Загальні положення про правочини.....	38
Тема 14. Недійсні правочини	39
Тема 15. Представництво. Довіреність	41
Тема 16. Строки в цивільному праві. Позовна давність	42
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (модуль 2).....	44
Тема 17. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи	44
Тема 18. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи	45
Тема 19. Загальні положення про право власності.....	47
Тема 20. Набуття права власності	49
Тема 21. Припинення права власності	51
Тема 22. Право спільної власності	52
Тема 23. Право власності на землю (земельну ділянку) та право власності на житло	54

Тема 24. Захист права власності та інших речових прав	56
Тема 25. Речові права на чуже майно.....	57
Тема 26. Загальна характеристика права інтелектуальної власності.....	59
Тема 27. Авторське право і суміжні права	62
Тема 28. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок	64
Тема 29. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг	66
Тема 30. Право інтелектуальної власності на наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення та інші об'єкти інтелектуальної власності.....	68
Тема 31. Загальні положення про спадкування.....	69
Тема 32. Спадкування за заповітом.....	71
Тема 33. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування	72
Тема 34. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір	74
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	76

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1 (третій семестр)

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права

Тема 1. Цивільне право як галузь права

Цивільне право як приватне право. Зміст і особливості приватноправового регулювання. Приватне право в Україні.

Поняття та ознаки цивільного права як галузі права. Співвідношення цивільного права з суміжними галузями права.

Предмет цивільного права. Поняття та види майнових відносин, які регулюються цивільним правом. Поняття та види немайнових відносин, які регулюються цивільним правом.

Метод цивільно-правового регулювання.

Функції цивільного права. Структура (система) цивільного права.

Система принципів цивільного права. Зміст принципів справедливості, добросовісності й розумності в цивільному праві. Принцип свободи в цивільному праві України. Принцип неприпустимості зловживання правом. Принцип моральності в цивільному праві.

Тема 2. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна

Поняття цивілістики, її місце в правознавстві. Предмет і завдання науки цивільного права. Методологія науки цивільного права.

Розвиток науки цивільного права. Сучасна українська наука цивільного права. Наука цивільного права та інші юридичні науки. Взаємодія науки цивільного права з іншими науками.

Поняття та система цивільного права як навчальної дисципліни. Мета та завдання навчальної дисципліни цивільного права.

Тема 3. Джерела цивільного права

Поняття та види джерел цивільного права.

Поняття та структура цивільного законодавства. Роль і місце Конституції в структурі цивільного законодавства. Цивільний кодекс як основне джерело цивільного права. Структурна побудова Цивільного кодексу України та його норм. Співвідношення імперативних і диспозитивних норм у цивільно-правовому регулюванні. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Інші кодекси та закони України як джерела цивільного права. Міжнародні договори, колізійні норми та звичаї як джерела цивільного права.

Співвідношення звичаїв ділового обороту, звичаїв і заведеного порядку взаємин учасників майнового обороту. Локальні нормативні акти, що містять норми цивільного права, і умови їхньої дійсності.

Дія цивільного законодавства в часі. Офіційне опублікування і вступ нормативно-правового акта в силу. Зворотна сила цивільного закону. Дія цивільного законодавства в просторі та за колом осіб.

Прогалини цивільного права (законодавства) та способи їхнього подолання. Аналогія закону й аналогія права в цивільно-правових відносинах.

Роль судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства. Тлумачення норм цивільного законодавства.

Тема 4. Цивільне (приватне) право зарубіжних країн

Загальна характеристика приватного права зарубіжних країн.

Основні цивільно-правові системи сучасності. Романо-германська (континентальна) система. Англосаксонська система. Загальна характеристика інших цивільно-правових систем.

Джерела цивільного і торгового права зарубіжних країн.

Змістовий модуль 2. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав.

Тема 5. Поняття, види та зміст цивільних правовідносин

Поняття та особливості цивільних правовідносин.

Елементи цивільних правовідносин. Суб'єкти цивільних правовідносин: поняття та види. Об'єкти цивільних правовідносин: поняття та види. Зміст цивільного правовідношення. Поняття, зміст і види суб'єктивних цивільних прав. Поняття, зміст і види суб'єктивних цивільних обов'язків. Структура цивільного правовідношення.

Види цивільних правовідносин. Особисті немайнові та майнові цивільні правовідносини. Речові, зобов'язальні, корпоративні і виключні правовідносини.

Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Поняття юридичного факту. Юридична сукупність. Класифікація юридичних фактів.

Тема 6. Здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків

Поняття цивільного права, охоронюваного законом цивільного інтересу та цивільного обов'язку.

Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права. Принципи, гарантії та способи здійснення суб'єктивних цивільних прав. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Поняття та форми зловживання правом.

Суб'єктивні та об'єктивні умови здійснення суб'єктивного цивільного обов'язку. Порядок виконання суб'єктивного цивільного обов'язку.

Взаємозв'язок здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків.

Тема 7. Захист цивільних прав та інтересів

Поняття та зміст суб'єктивного права на захист. Підстави виникнення права на захист. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту.

Система державних органів, які здійснюють захист цивільних прав та інтересів. Захист цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку. Захист цивільних прав та інтересів нотаріусом.

Неюрисдикційна форма захисту. Самозахист цивільних прав. Необхідна оборона та дії в умовах крайньої необхідності як способи самозахисту цивільних прав. Заходи оперативного впливу на порушника цивільних прав, їхні основні особливості і види.

Захист цивільних прав судом. Способи захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів судом.

Тема 8. Цивільно-правова відповідальність

Поняття, особливості та функції цивільно-правової відповідальності.

Форми цивільно-правової відповідальності. Поняття збитків та їх складові. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Неустойка та її види, співвідношення неустойки і збитків. Відшкодування моральної шкоди.

Види цивільно-правової відповідальності: договірна та недоговірна відповідальність; часткова, солідарна та субсидіарна відповідальність; відповідальність

в порядку регресу.

Розмір цивільно-правової відповідальності. Принцип повноти цивільно-правової відповідальності. Повна, обмежена та підвищена відповідальність. Зміна розміру цивільно-правової відповідальності. Межі цивільно-правової відповідальності.

Підстави й умови цивільно-правової відповідальності. Поняття і склад цивільного правопорушення. Протиправна поведінка як умова цивільно-правової відповідальності. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою і шкідливим результатом, що настав. Вина правопорушника як умова цивільно-правової відповідальності. Поняття і форми вини в цивільному праві, їхнє значення. Відповідальність, що не залежить від вини правопорушника. Поняття випадку і непереборної сили, їх цивільно-правове значення. Цивільно-правова відповідальність за дії третіх осіб.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Змістовий модуль 3. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин

Тема 9. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття фізичної особи. Індивідуалізація фізичної особи. Ім'я, місце проживання, вік та інші ознаки, що індивідуалізують правовий статус фізичної особи, їх цивільно-правове значення.

Поняття цивільної правосуб'єктності та її складові. Цивільна правоздатність фізичної особи. Зміст (обсяг) правоздатності фізичної особи. Правоздатність та суб'єктивні цивільні права.

Поняття цивільної дієздатності фізичної особи та її види. Зміст окремих різновидів цивільної дієздатності.

Підстави та порядок обмеження цивільної дієздатності фізичної особи. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною.

Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Підстави, порядок та правові наслідки оголошення фізичної особи померлою.

Поняття, види і цивільно-правове значення актів цивільного стану.

Фізична особа-підприємець. Особливості цивільної правосуб'єктності підприємців. Банкрутство фізичної особи-підприємця.

Встановлення та припинення опіки. Права та обов'язки опікуна. Встановлення та припинення піклування. Права та обов'язки піклувальника.

Тема 10. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Сутність юридичної особи. Розвиток вчення про юридичних осіб у науці цивільного права. Теорії походження юридичної особи.

Поняття та основні ознаки юридичної особи.

Види юридичних осіб, їх класифікація та її цивільно-правове значення. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. Комерційні і некомерційні організації. Інші види юридичних осіб.

Порядок створення та державна реєстрація юридичних осіб. Установчі документи.

Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичної особи. Управління юридичною особою. Органи юридичної особи та їх компетенція. Відокремлені підрозділи (філії та представництва) юридичної особи.

Припинення діяльності юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи. Поняття та форми реорганізації юридичних осіб. Неплатоспроможність (банкрутство) юридичних осіб.

Загальна характеристика господарських товариств: поняття, види, права та

обов'язки учасників.

Поняття та порядок створення товариства з обмеженою відповідальністю, його статут. Управління товариством з обмеженою відповідальністю, припинення участі у ньому. Поняття та правовий статус товариства з додатковою відповідальністю.

Законодавство про акціонерні товариства, їх правові ознаки та порядок створення. Майно акціонерного товариства. Управління акціонерним товариством.

Поняття повного товариства та правовий статус його учасників. Поняття та створення командитного товариства. Правовий статус учасників командитного товариства.

Поняття, юридичні ознаки та порядок створення виробничого кооперативу. Членство у виробничому кооперативі. Майно виробничого кооперативу. Управління виробничим кооперативом.

Непідприємницькі товариства як учасники цивільних правовідносин. Правовий статус об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

Тема 11. Участь держави, АРК, територіальних громад у цивільних правовідносинах

Загальні положення участі держави, АРК та територіальних громад в цивільних правовідносинах.

Цивільна правоздатність держави, АРК та територіальних громад у цивільних правовідносинах.

Реалізація цивільної дієздатності держави, АРК та територіальних громад у цивільних правовідносинах. Органи державної влади, територіальних громад як органи публічно-правових утворень.

Відповідальність за зобов'язаннями держави, АРК, територіальних громад.

Тема 12. Об'єкти цивільних правовідносин

Поняття об'єктів цивільних прав (правовідносин). Матеріальні і нематеріальні блага як об'єкти цивільних правовідносин. Обороздатність об'єктів цивільних прав.

Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Поняття речі та цифрової речі. Тварини як об'єкти цивільних прав. Класифікація речей. Рухомі і нерухомі речі. Інші види речей. Продукція, плоди, доходи як об'єкти цивільних прав. Майно та майнові права. Підприємство як єдиний майновий комплекс.

Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.

Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття цінного паперу. Пайові, боргові, деривативні, товаророзпорядчі та інші групи цінних паперів. Види цінних паперів. Права на цінний папір та права за цінним папером. Виконання за цінним папером.

Роботи і послуги як об'єкти цивільних прав (правовідносин).

Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних правовідносин. Інформація як об'єкт цивільних прав.

Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.

Змістовий модуль 4. Правочини та строки в цивільному праві

Тема 13. Загальні положення про правочини

Поняття та ознаки правочину. Воля і волевиявлення в правочині. Види правочинів.

Способи волевиявлення. Форма правочину.

Умови дійсності правочинів.

Державна реєстрація правочинів та її цивільно-правове значення. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину.

Тема 14. Недійсні правочини

Поняття та підстави недійсності правочину. Нікчемні та оспорювані (заперечні) правочини.

Правові наслідки недійсності правочину. Недійсність частини правочину.

Види нікчемних правочинів.

Види та характеристика оспорюваних правочинів. Правочини з недоліками у формуванні волі. Правочини з дефектами у суб'єктному складі. Правочини з дефектами форми. Правочини з дефектами змісту та порядку укладення.

Тема 15. Представництво. Довіреність

Поняття та правова природа представництва. Склад правовідносин представництва. Значення представництва.

Відмінність представництва від суміжних конструкцій (комісії, довірчого управління, посередництва, діяльності «рукоприкладника» тощо).

Підстави виникнення та види представництва. Особливості комерційного представництва.

Представництво за довіреністю. Поняття та види довіреності. Форма довіреності. Припинення представництва за довіреністю. Скасування довіреності.

Представництво без повноважень або з їх перевищенням. Передоручення.

Тема 16. Строки в цивільному праві. Позовна давність

Поняття та юридична природа строків та термінів. Значення строків. Обчислення строків у цивільному праві. Початок і закінчення спливу строків.

Види строків та термінів та їх правове значення. Строки виникнення та здійснення цивільних прав. Строки виконання цивільно-правових обов'язків. Строки захисту цивільних прав.

Поняття, значення та види позовної давності. Початок перебігу та закінчення позовної давності. Зупинення, переривання та поновлення позовної давності. Наслідки спливу позовної давності.

Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

МОДУЛЬ 2 (четвертий семестр)

Змістовий модуль 5. Особисті немайнові права

Тема 17. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи

Поняття, зміст та ознаки особистих немайнових прав.

Класифікація особистих немайнових прав: легальний та доктринальний підходи. Види особистих немайнових прав за Цивільним кодексом України.

Особливості здійснення особистих немайнових прав у цивільному праві.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя як невід'ємне право фізичної особи. Право на усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю. Право на охорону здоров'я, право на медичну допомогу, право на інформацію про стан свого здоров'я, право на таємницю про стан здоров'я, їх забезпечення та реалізація. Права фізичної особи, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я.

Зміст та забезпечення права на свободу та права на особисту недоторканість (недоторканність зовнішнього вигляду, зображення, тілесну недоторканність). Випадки обмеження свободи особи.

Право на донорство крові, її компонентів, органів та інших анатомічних матеріалів.

Правова характеристика інших особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на сім'ю, право на опіку або піклування, право на безпечне для життя та здоров'я довкілля).

Тема 18. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Право на ім'я, право на зміну імені та право на використання імені.

Право на повагу до гідності та честі. Повага до людини, яка померла. Право на недоторканість ділової репутації. Відмінності відомостей, що ганьблять честь, гідність і ділову репутацію особи, від наклепу і дезінформації. Право на індивідуальність.

Право на інформацію. Поняття та види інформації. Особливості правової охорони відкритої, конфіденційної та таємної інформації.

Право на особисте життя та його таємницю. Право на особисті папери та розпорядження ними. Право на ознайомлення з особистими паперами, які передані до фонду бібліотек або архівів. Право на таємницю кореспонденції.

Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відео зйомок. Охорона інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах. Право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.

Інші особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи (право на місце проживання, право на недоторканість житла, право на вибір роду занять, право на свободу пересування, право на свободу об'єднання та право на мирні збори).

Поняття та способи захисту особистих немайнових прав. Поновлення порушеного особистого немайнового права. Спростування недостовірної інформації та право відповідь як способи захисту особистих немайнових прав фізичної особи. Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права фізичної особи. Відшкодування шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав фізичної особи.

Цивільно-правові способи захисту честі, гідності і ділової репутації. Умови і наслідки задоволення позову про захист честі, гідності і ділової репутації.

Змістовий модуль 6. Речове право

Тема 19. Загальні положення про право власності

Поняття речових прав, їх ознаки, принципи та види. Розвиток інституту права власності та інших речових прав. Право власності в системі речових прав.

Поняття власності та права власності, їх співвідношення. Право власності в об'єктивному та суб'єктивному значеннях. Зміст суб'єктивного права власності.

Види права власності за законодавством України. Право власності Українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності. Об'єкти та суб'єкти права власності.

Поняття, принципи та межі здійснення права власності Юридичні гарантії здійснення права власності. Непорушність права власності. Використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Довірча власність в Україні.

Тема 20. Набуття права власності

Поняття та класифікація підстав набуття права власності.

Первинні способи набуття права власності. Набуття права власності юридичною особою публічного права. Набуття добросовісним набувачем права власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права.

Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва. Набуття права власності на перероблену річ.

Привласнення загальнодоступних дарів природи. Набуття права власності на безхазяйну нерухому річ. Набуття права власності на знахідку та скарб. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину. Набуття права власності за набувальною давністю.

Похідні способи набуття права власності. Набуття права власності за договором. Значення передання майна.

Тема 21. Припинення права власності

Поняття та класифікація підстав припинення права власності. Відчуження власником належного йому майна як підстава припинення права власності. Відмова власника від права власності.

Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати. Припинення права власності внаслідок знищення майна.

Примусове припинення права власності. Примусове відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону.

Викуп пам'яток культурної спадщини.

Реквізиція та конфіскація як підстави припинення права власності.

Інші підстави припинення права власності (звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника; припинення юридичної особи чи смерті власника).

Тема 22. Право спільної власності

Поняття, особливості та види права спільної власності. Підстави виникнення права спільної власності.

Поняття та зміст права спільної часткової власності. Підстави виникнення та визначення часток у праві спільної часткової власності.

Здійснення права спільної часткової власності. Утримання майна, що є у спільній частковій власності. Право співвласника розпоряджатися своєю часткою у праві спільної часткової власності.

Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності.

Момент переходу частки у праві спільної часткової власності до набувача за договором. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності. Звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній частковій власності. Поділ майна, що є у спільній частковій власності.

Підстави припинення права спільної часткової власності.

Право спільної сумісної власності. Підстави виникнення права спільної сумісної власності. Здійснення права спільної сумісної власності

Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності. Звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній сумісній власності. Поділ майна, що є у спільній сумісній власності.

Особливості права спільної сумісної власності подружжя

Тема 23. Право власності на землю (земельну ділянку) та право власності на житло

Поняття права власності на землю (земельну ділянку). Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку). Право приватної власності на землю. Право комунальної власності на землю. Право державної власності на землю.

Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво та його правові наслідки. Право на земельну ділянку при придбанні житлового будинку, будівлі або споруди, що розміщені на ній.

Поняття та ознаки житла як об'єкта права власності. Види житла.

Права та обов'язки власника житлового будинку, квартири. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку кооперативу.

Об'єднання власників житлових будинків, квартир.

Тема 24. Захист права власності та інших речових прав

Поняття захисту речових прав. Охорона та захист речових прав у цивільному праві. Поняття та класифікація цивільно-правових способів захисту речових прав. Умови та підстави застосування речово-правових і зобов'язально-правових засобів захисту речових прав.

Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Добросовісне та недобросовісне володіння річчю, його цивільно-правове значення.

Вимога про усунення порушень, не зв'язаних з позбавленням володіння (негаторний позов).

Допоміжні речово-правові засоби захисту права власності. Позов про визнання права власності чи іншого речового права, Вимога про звільнення майна з-під арешту (про виключення майна з опису). Позови до публічної влади про захист інтересів приватних осіб як суб'єктів речових прав.

Тема 25. Речові права на чуже майно

Поняття, характерні ознаки та види речових прав на чуже майно. Співвідношення права власності та речових прав на чуже майно. Захист речових прав на чуже майно.

Поняття володіння та права володіння чужим майном. Види володіння. Загальна характеристика права володіння чужим майном. Виникнення та припинення права володіння чужим майном. Суб'єкти фактичного володіння. Захист фактичного володіння.

Право обмеженого користування чужим майном (сервітут). Поняття та види сервітутів. Суб'єкти сервітутного права.

Встановлення та припинення сервітутів. Зміст сервітуту. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном. Право членів сім'ї власника житла на користування цим житлом.

Припинення сервітуту.

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки землекористувача. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою. Припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови. Права та обов'язки землекористувача. Правові наслідки припинення права

користування земельною ділянкою.

Змістовий модуль 7. Право інтелектуальної власності

Тема 26. Загальна характеристика права інтелектуальної власності

Поняття інтелектуальної діяльності та права інтелектуальної власності.

Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності. Інститути цивільного права, що регламентують відносини охорони та використання результатів інтелектуальної діяльності.

Об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності. Підстави та момент виникнення прав інтелектуальної власності. Цивільно-правові договори та судова практика у сфері права інтелектуальної власності.

Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю. Міжнародні угоди (конвенції) як джерела цивільно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної діяльності.

Зміст права інтелектуальної власності та здійснення суб'єктивних прав. Строк чинності прав інтелектуальної власності та їх види. Поняття виключного права його відмінність від речових і інших цивільних прав.

Правові наслідки порушення прав інтелектуальної власності. Захист прав інтелектуальної власності судом.

Тема 27. Авторське право і суміжні права

Поняття авторського права. Джерела авторського права. Міжнародно-правова охорона авторських прав.

Поняття та ознаки твору. Види об'єктів, що охороняються авторським правом. Критерії охороноздатності об'єктів авторського права. Твори, що не є об'єктами авторського права

Суб'єкти авторського права. Співавторство та його види. Суб'єкти авторського права на службові твори. правонаступники й інші суб'єкти авторського права

Зміст суб'єктивного авторського права. Виникнення суб'єктивних авторських прав. Особисті немайнові права автора та строк їх чинності.

Майнові права інтелектуальної власності на твір. Виключні права. Строк чинності та правові наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

Способи використання твору. Вільне використання твору без згоди автора.

Захист авторських прав. Особливості цивільно-правового захисту особистих немайнових і майнових прав авторів.

Поняття суміжних прав та джерела їх правового регулювання. Об'єкти і суб'єкти суміжних прав. Взаємозв'язок суміжних і авторських прав.

Виникнення суміжних прав. Особисті немайнові права суб'єктів суміжних прав.

Майнові права інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав. Строк чинності суміжних майнових прав.

Способи використання об'єктів суміжних прав. Колективне управління авторськими та суміжними правами

Цивільно-правовий захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів суміжних прав.

Тема 28. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок

Поняття винаходу (корисної моделі), умови надання правової охорони. Об'єкти

винаходу та корисної моделі. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель). Умови патентоздатності винаходу, корисної моделі.

Суб'єкти права інтелектуальної власності на винаходи (корисні моделі). Право на реєстрацію винаходу (корисної моделі).

Порядок реєстрації винаходу (корисної моделі). Оформлення прав на винахід (корисну модель). Подача заявки на реєстрацію винаходу (корисної моделі) та її зміст. Експертиза заявки та її складові: попередня, формальна та кваліфікаційна експертизи. Видача патенту. Строк дії патенту. Права та обов'язки, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі).

Припинення державної реєстрації винаходу (корисної моделі). Визнання прав на винахід (корисну модель) недійсними. Порушення прав володільця патенту та їх захист.

Промисловий зразок: поняття та умови надання правової охорони. Критерії охороноздатності промислового зразка. Суб'єкти права на реєстрацію промислового зразка. Порядок реєстрації промислового зразка. Права та обов'язки суб'єктів прав на промислові зразки.

Припинення державної реєстрації та визнання прав на промисловий зразок недійсними. Порушення прав власника зареєстрованого або незареєстрованого промислового зразка. Захист прав на промисловий зразок.

Тема 29. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг

Поняття та види засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг.

Право інтелектуальної власності на комерційне найменування. Поняття та умови правової охорони комерційних найменувань. Суб'єкти права на комерційні найменування, зміст їх прав. Підстави виникнення, чинність та особливості використання прав на комерційне найменування.

Право інтелектуальної власності на торговельну марку. Поняття та види торговельних марок. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку. Умови надання правової охорони торговельній марці та підстави для відмови в наданні правової охорони. Порядок одержання свідоцтва на торговельну марку. Права та обов'язки, що впливають із свідоцтва на торговельну марку. Припинення дії свідоцтва та визнання його недійсним. Захист прав на торговельну марку.

Право інтелектуальної власності на географічне зазначення. Поняття географічного зазначення та умови надання правової охорони. Порядок реєстрації географічного зазначення. Права та обов'язки, що впливають із реєстрації географічного зазначення. Порядок визнання недійсною та припинення правової охорони географічного зазначення. Захист прав, що впливають із реєстрації географічного зазначення.

Тема 30. Право інтелектуальної власності на наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення та інші об'єкти інтелектуальної власності

Поняття, особливості правової охорони та оформлення прав інтелектуальної власності на наукові відкриття. Зміст прав на наукове відкриття.

Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.

Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми. Оформлення прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми.

Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин. Поняття та ознаки селекційного досягнення в рослинництві. Критерії придатності сорту для набуття права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права на сорт рослин.

Поняття та ознаки селекційного досягнення в тваринництві. Особисті немайнові та майнові права на породу тварин.

Поняття та ознаки комерційної таємниці. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Право інтелектуальної власності на «ноу-хау»

Змістовий модуль 8. Спадкове право

Тема 31. Загальні положення про спадкування

Основні поняття спадкового права: спадкування, спадщина та її склад, спадкодавець, спадкоємець. Спадкування та його види.

Поняття відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини, їх правове значення.

Право на спадкування. Усунення від права на спадкування.

Спадкування права на земельну ділянку, частки у праві спільної сумісної власності, вклад у банку, права на одержання страхових виплат, права на відшкодування збитків, моральної шкоди та інші особливі випадки спадкування.

Тема 32. Спадкування за заповітом

Поняття та юридичні ознаки заповіту. Спадкоємці за заповітом. Види заповітів.

Право на заповіт, його скасування та зміну. Право на обов'язкову частку у спадщині.

Зміст заповіту. Особливі заповідальні розпорядження заповідача. Заповідальний відказ. Загальні вимоги до форми заповіту та його недійсність. Посвідчення заповіту. Оголошення заповіту.

Поняття та правова природа інституту виконання заповіту. Призначення виконавця заповіту та його повноваження. Правовий статус суб'єктів виконання заповіту. Строк чинності повноважень виконавця заповіту.

Тема 33. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування

Поняття спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Прядок закликання до спадкування спадкоємців за законом.

Спадкування усиновленими, усиновлювачами та за правом представлення.

Поняття, строки та способи прийняття спадщини. Спадкова трансмісія.

Відмова від прийняття спадщини, її оформлення та правові наслідки. Розподіл спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.

Підстави та наслідки визнання спадщини відумерлою.

Управління спадщиною. Охорона спадкового майна.

Тема 34. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір

Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину.

Поняття, сторони та зміст спадкового договору. Зміна та припинення спадкового договору.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право України» є основні принципи, доктринальні засади, поняття, терміни та юридичні категорії загальної частини цивільного права, інститут особистих немайнових прав, речове право та його основні інститути, право інтелектуальної власності та спадкове право, особливості правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин, заснованих на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності їх учасників.

Метою викладання навчальної дисципліни «Цивільне право України» є формування у здобувачів системи знань з правового регулювання цивільних відносин в Україні, основних інститутів цивільного права, системи цивільного законодавства, понятійного апарату цивільного права, його функцій та принципів, набуття практичних навичок роботи з нормативними документами та розв'язання цивільно-правових проблем за чинним законодавством України.

Самостійна робота – основний спосіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних занять. Організована належним чином система самостійної роботи здобувачів допомагає зміцнити мотивацію до навчання, самостійного пошуку знань, розширення культурного діапазону, закладає основу успішного навчання в атмосфері позитивних емоцій, сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, готує майбутніх фахівців до повноцінної участі в суспільному житті.

Мета самостійної роботи – розвиток творчих здібностей та активізацій розумової діяльності здобувачів, формування у них потреби безперервного самостійного поповнення знань, здобуття глибокої системи знань як ознаки міцності знань і як результату морально-вольових зусиль.

Завдання самостійної роботи – навчити здобувачів самостійно працювати з підручниками, нормативно-правовими актами, матеріалами судової практики, науковими статтями, творчо сприймати навчальний матеріал і його осмислювати, набути навички систематизації, поглиблення, узагальнення та практичного застосування знань з освітньої компоненти та розвинути навички щоденної самостійної роботи в одержанні знань та вмінь.

Самостійна робота здобувачів спрямована на набуття здобувачами теоретичних знань та практичних умінь правильно застосовувати норми законодавства, які регулюють цивільні відносини до конкретних життєвих ситуацій.

Самостійна робота з дисципліни «Цивільне право України» включає роботу здобувачів з підручниками, науковими публікаціями та законодавством України з питань правового регулювання майнових та особистих немайнових відносин, заснованих на юридичній рівності, вільному волевиявленню, майновій самостійності їх учасників. Здобувачі повинні вчитись самостійно опрацьовувати достатньо великий масив нормативно-правових актів, аналізувати їх та робити власні висновки.

Самостійна робота з навчальної дисципліни містить обов'язкову та вибіркочку складові. Максимальний бал за самостійну роботу здобувачів денної форми навчання складає 5 балів.

Обов'язкова складова (базова самостійна робота) передбачає опанування програмного матеріалу дисципліни.

Вибіркова складова (додаткова самостійна робота) передбачає виконання завдань, які здобувач вибирає з метою підвищення свого професійного рівня, особистого рейтингу. Як правило, до таких завдань відноситься робота науково-дослідницького і творчого характеру.

Базова самостійна робота з дисципліни **«Цивільне право України»** включає підготовку здобувача до аудиторних занять, контрольних робіт, екзамену тощо. Результати цієї підготовки виявляються в активності здобувача на заняттях, при виконанні ним тестових завдань, контролю самостійної роботи та інших видів контрольних заходів, які дозволяють визначити рівень опанування здобувачем матеріалу дисципліни.

Базова самостійна робота здобувачів з дисципліни **«Цивільне право України»** включає такі форми самостійної роботи:

- вивчення лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- опрацювання окремих тем навчальної дисципліни із підготовкою конспекту;
- самостійне розв'язування практичних завдань;
- вивчення навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- підготовка до практичних (семінарських) занять;
- опрацювання матеріалу і підготовка до контролю самостійної роботи;
- систематизація вивченого навчального матеріалу перед семестровим екзаменом;
- опрацювання додаткової літератури.
- самостійна робота для здобувачів з використанням елементів дистанційного навчання.

Вибіркова складова (додаткова самостійна робота) передбачає виконання творчих завдань, зокрема, наукових статей, написання тез та їх публікація чи представлення на науково-практичних конференціях. Додаткова самостійна робота виконується виключно за бажанням здобувача. Здобувач обирає вид завдання та погоджує тему із викладачем, який проводить семінарські або лекційні заняття.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (модуль1 і модуль2)

Контроль самостійної роботи (далі - КСР) здобувачів 2-го курсу денної форми навчання з дисципліни «Цивільне право України» проводиться у тестовій формі в системі дистанційного навчання <https://d-learn.pnu.edu.ua/> і включає обов'язкове виконання здобувачами в кожному семестрі 2-х контрольних робіт, кожна з яких оцінюється у 5 балів. У третьому семестрі виконується перша і друга, а у четвертому – третя і четверта контрольні роботи. До складання семестрового екзамену допускаються здобувачі, які виконали обидві семестрові контрольні роботи до початку заліково-екзаменаційної сесії.

Перша контрольна робота охоплює теми змістових модулів 1 та 2 з яких не передбачено аудиторних занять та питання, які не розглядалися на лекції, а саме:

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права

Тема 2. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна.

Тема 4. Цивільне (приватне) право зарубіжних країн.

Змістовий модуль 2. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав

Тема 5. Поняття, види та зміст цивільних правовідносин.

Тема 6. Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків.

Тема 8. Цивільно-правова відповідальність.

Друга контрольна робота охоплює теми змістових модулів 3 та 4 з яких не передбачено аудиторних занять та питання, які не розглядалися на лекції, а саме:

Змістовий модуль 3. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин

Тема 10. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.

Тема 11. Участь держави, АРК, територіальних громад у цивільних правовідносинах.

Тема 12. Об'єкти цивільних правовідносин.

Змістовий модуль 4. Правочини та строки в цивільному праві

Тема 13. Загальні положення про правочини.

Тема 14. Недійсні правочини.

Третя контрольна робота охоплює теми змістового модуля 6 з яких не передбачено аудиторних занять та питання, які не розглядалися на лекції, а саме:

Змістовий модуль 5. Особисті немайнові права

Змістовий модуль 6. Речове право

Тема 20. Набуття права власності.

Тема 21. Припинення права власності.

Тема 23. Право власності на землю (земельну ділянку) та право власності на житло.

Тема 25. Речові права на чуже майно.

Четверта контрольна робота охоплює теми змістових модулів 7 та 8 з яких не передбачено аудиторних занять та питання, які не розглядалися на лекції, а саме:

Змістовий модуль 7. Право інтелектуальної власності

Тема 26. Загальна характеристика права інтелектуальної власності.

Тема 28. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок.

Тема 29. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Тема 30. Право інтелектуальної власності на наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення та інші об'єкти інтелектуальної власності.

Змістовий модуль 8. Спадкове право

Тема 31. Загальні положення про спадкування.

Тема 33. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування.

Тема 34. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір.

Змістова частина тематики, яка винесена на контрольні роботи деталізована у розділі «Зміст самостійної роботи» цих методичних вказівок.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права

ТЕМА 1. Цивільне право України як галузь права

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу на становлення та розвиток цивільного права в Україні, його місце в правовій системі, сутність цивільного права як галузі права, що є необхідним підґрунтям для подальшого вивчення основ цивільного права та цивілістики. Вивчаючи принципи цивільного права слід звернути увагу на основні концептуальні підходи вчених-цивілістів до принципів цивільного права, а також з'ясувати сутність положень ст. 3 ЦК України, яка є підґрунтям для побудови системи принципів цивільного права.

Питання для опрацювання:

1. Цивільне право як приватне право. Зміст і особливості приватноправового регулювання. Приватне право в Україні.
2. Поняття та ознаки цивільного права як галузі права. Співвідношення цивільного права з іншими суміжними галузями права.
3. Структура (система) цивільного права.
4. Зміст принципів справедливості, добросовісності й розумності в цивільному праві.
5. Принцип свободи в цивільному праві України.
6. Принцип неприпустимості зловживання правом.
7. Принцип моральності в цивільному праві.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *цивільне право як галузь права, приватне право, особисті немайнові відносини, майнові відносини, принцип цивільного права, метод цивільного права, функції цивільного права, система цивільного права.*
2. Підготувати бібліографічний опис наукових публікацій на тему: «Принципи цивільного права».
3. Проаналізувати співвідношення понять «приватне право» і «цивільне право». Порівняйте визначення цивільних відносин у ст. 1 Цивільного кодексу України та приватно - правових відносин у Законі України «Про міжнародне приватне право».

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть характерні ознаки приватного права.
2. Визначте місце цивільного права в системі права України.
3. Назвіть функції цивільного права.
4. У чому полягає зміст регулятивної функції цивільного права?
5. Назвіть складові системи цивільного права.
6. Розкрийте зміст охоронної функції цивільного права.
7. Що таке цивільно-правовий інститут?
8. Як відображає система цивільного права його предмет?
9. У чому полягає принцип моральності?
10. Розкрийте зміст принципу непорушності прав власності.
11. У чому полягає принцип належного виконання зобов'язання?
12. Як співвідносяться між собою принцип належного та принцип реального виконання зобов'язання?
13. Розкрийте зміст принципів справедливості, добросовісності та розумності в цивільному праві.
14. Перелічіть складові принципу свободи договору в цивільному праві.
15. Розкрийте сутність принципу неприпустимості зловживання правом.
16. У чому полягає принцип моральності в цивільному праві?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. Дата оновлення: 23.12.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
3. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Том 1. Вступ в цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с.
4. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. проф. І. А. Бірюкова і Ю. О. Заїки. К.: Алерта, 2014. 510 с.
5. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К. Юрінком Інтер, 2010. с. 7-90, 120-130.
6. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях) : Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
7. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-х т. 5-те вид., перероб. і допов. / За ред. О.В. Дзери (кер авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. Т.1. с.11-16
9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасиво-Фатеевої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.
10. Васильєв В.В. Диспозитивність та імперативність у цивільно-правовому регулюванні суспільних відносин: прояви та співвідношення. Правова позиція. 2018. № 2(21). С. 102-107. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2018/2/16.pdf>
11. Кухарев О.Є. Диспозитивність як категорія приватного права. Право і суспільство. 2017 № 6. С. 67-73. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/6_2017/part_1/14.pdf
12. Сібільов М. Предмет приватного (цивільного) права. Право України. 2014. № 6. С. 66-74. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6143/1/Sibilov_66-74.pdf

ТЕМА 2. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу на відмінність предмета науки цивілістики від предмета навчальної дисципліни «Цивільне право України» та предмета цивільного права як галузі права, а також те, що в цивілістиці застосовуються загальнонаукові та спеціальні юридичні методи дослідження.

Питання для опрацювання:

1. Методологія науки цивільного права.
2. Розвиток та сучасний стан української науки цивільного права
3. Взаємодія науки цивільного права з іншими юридичними та неюридичними науками.

Завдання:

1. Опрацювати наукову статтю: Зозуляк Ольга. Прикарпатська цивілістична школа: 30 років поступу та зростання. Цивілістична платформа. 2024. № 2. С. 233-239. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/998>

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення цивілістики.
2. Як співвідносяться поняття «метод», «методика» та «методологія»?
3. Розкрийте сутність діалектичного методу.
4. У чому полягає системний метод?
5. На чому базується формально-логічний метод?
6. Визначте місце цивілістики в системі правових наук.
7. Назвіть основні сучасні цивілістичні школи в Україні?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. Дата оновлення: 23.12.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
3. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Том 1. Вступ в цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с.
4. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.) Л. М. Баранова, Т. І. Бєтова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
5. «Оновлення цивільного кодексу України: формування підходів»: колективна монографія. За ред. проф. Довгерта А. С. і проф. Харитонов Є. О. Одеса. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.
6. Харитонов Є. О. До визначення поняття та системи цивілістики (науки цивільного права). Актуальні проблеми держави і права. 2009. Вип. 51. С. 7-13. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_51_2.

ТЕМА 3. Джерела цивільного права

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми слід звернути особливу увагу на те, що цивільним правом регулюється надзвичайно широке коло суспільних відносин, відповідно і система цивільного законодавства є надзвичайно розгалуженою полі структурною, такою, що містить у собі багато складових.

Питання для опрацювання:

1. Дія цивільного законодавства в часі, просторі та за колом осіб.
2. Прогалини цивільного права (законодавства) та способи їхнього подолання. Аналогія закону й аналогія права в цивільно-правових відносинах.
3. Звичай, цивільно-правовий договір та інші джерела цивільного права.
4. Роль судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства.
5. Тлумачення норм цивільного законодавства.
6. Концепція оновлення Цивільного кодексу України.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *джерела цивільного права, цивільне законодавство, прогалина у праві, аналогія закону, аналогія права, правовий звичай, міжнародний договір.*
2. Підготувати бібліографічний опис наукових публікацій на тему: «Договір як джерело цивільного права».

Питання для самоконтролю:

1. Які інститути складають Загальну частину цивільного права, а які можна умовно віднести до «Особливої частини»?
2. Який порядок офіційного оприлюднення актів цивільного законодавства?
3. Визначте коло суб'єктів, на яких поширюється дія актів цивільного законодавства.
4. В яких випадках акти цивільного законодавства мають зворотню дію в часі?
5. Що таке аналогія цивільного закону та цивільного права?
6. За яких умов допускається застосування аналогії цивільного закону?
7. Розкрийте сутність концепції оновлення Цивільного кодексу України.

Рекомендована література

1. Конституція України від 26 червня 1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%8>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 року № 503/97. Дата оновлення: 23.01.2007. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/503/97>
4. Про затвердження положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Постанова КМУ № 731 від 28.12.1992 р. Дата оновлення: 11.10.2023. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>
5. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Том 1. Вступ в цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с.
6. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.:Юрінком Інтер,2010.976 с.
7. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління»,2013.348с. URL:<https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
8. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасиво-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.
10. Алексашина Ю. Види цивільно-правових договорів як регуляторів цивільних правовідносин. Юридична Україна. 2012. № 12. С. 68-74
11. Бірюкова А.Г. Особливості договору як джерела цивільного права України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 33. С. 90-92. URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc33/25.pdf>
12. Дрішлюк А.І. Місце цивільно-правового договору в системі джерел цивільного права України. Часопис цивілістики. Випуск 16. С. 30-34. URL: <http://www.clj.nuoua.od.ua/archive/16/8.pdf>
13. Майданик Р. Вчення про джерела цивільного права. *Право України*. 2017. № 53-63. URL:https://rd.ua/storage/attachments/Майданик_2017_Вчення%20про%20джерела%20цивільного%20права%20України.pdf
14. «Оновлення цивільного кодексу України: формування підходів»: колективна монографія. За ред. проф. Довгерта А.С. і проф. Харитонова Є.О. Одеса. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.
15. Панченко С.В. Джерела цивільного договірної права: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова Хмельницької обласної ради, Хмельницький, 2021. 241 с. URL: http://old.univer.km.ua/doc/specvr/diss_Panchenko.pdf
16. Чернега В.М. Атипові норми цивільного права. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. С. 132-142. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/07/26.pdf>

ТЕМА4. Цивільне (приватне) право зарубіжних країн

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу на особливості англосаксонської правової системи та її відмінності від континентальної правової системи.

Питання для опрацювання:

1. Загальна характеристика приватного права зарубіжних країн.
2. Основні цивільно-правові системи сучасності.
3. Романо - германська (континентальна) система.
4. Англосаксонська система.

Завдання:

1. Вкажіть в яких країнах існують романо-германська, англо-американська, центральноєвропейська, східноєвропейська, мусульманська, далекосхідна та африканська системи права. Відповідь подайте у формі таблиці.

Питання для самоконтролю:

1. Які чинники впливають на характер приватноправової системи?
2. Назвіть характерні риси західноєвропейської традиції права.
3. Якими є головні риси східноєвропейської традиції права?
4. Назвіть спільні та відмінні риси романо-германської та центральноєвропейської приватноправових систем.
5. Назвіть характерні риси, притаманні англосаксонській системі права.

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. Дата оновлення: 23.12.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
3. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Том 1. Вступ в цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с.
4. «Оновлення цивільного кодексу України: формування підходів»: колективна монографія. За ред. проф. Довгерта А.С. і проф. Харитонова Є.О. Одеса. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.
5. Цивільне право: підручник у 2 т. / В.І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бетова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.

Змістовий модуль 2. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав

ТЕМА 5. Поняття, види та зміст цивільних правовідносин

Методичні рекомендації: вивчення цієї теми ставить за мету оволодіння здобувачем знаннями щодо предмета регулювання цивільного законодавства – цивільних правовідносин. Вивчення теми потребує повторення теми «Правовідносини» з дисципліни Теорія держави і права. Необхідно пригадати визначення понять правовідносин, юридичного факту, суб'єкта, об'єкта та змісту правовідносин.

Питання для опрацювання:

1. Поняття та особливості цивільних правовідносин.
2. Елементи цивільних правовідносин: суб'єкти, об'єкти та зміст.

3. Види (класифікація) цивільних правовідносин.
4. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин:
 - a) поняття юридичних фактів. Юридичний склад;
 - b) класифікація юридичних фактів;
 - c) підстави виникнення цивільних правовідносини відповідно до ст. 11 ЦК України.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *цивільні правовідносини; суб'єкти цивільних правовідносин, об'єкти цивільних правовідносин, зміст цивільних правовідносин; суб'єктивне цивільне право, суб'єктивний цивільний обов'язок; майнові правовідносини, особисті немайнові правовідносини, зобов'язальні правовідносини, речові правовідносини, абсолютні правовідносини, відносні правовідносини, юридичні факти в цивільному праві, корпоративні правовідносини, виключні правовідносини, організаційні правовідносини.*

2. Скласти таблицю «Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин».

Питання для самоконтролю:

1. Яке правове значення мають юридичні факти в цивільному праві?
2. Які види юридичних фактів закріплено в ЦК?
3. Які існують види цивільно-правових відносин і за яким критерієм здійснюється їх поділ на види?
4. Що таке цивільні правовідносини?
5. Які особливості притаманні цивільним правовідносинам?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
3. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Том 1. Вступ в цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с.
4. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер.авт. кол.) Л. М. Баранова, Т. І. Бетова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
5. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тимуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
6. Харитонов Є. О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Старцев О. В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с.
7. Яновицька Г. Б., Кучер В. О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
8. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1. Загальні положення. Особи / За ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.
9. Васильєва В. В. Договір як підстава виникнення цивільно-правового зобов'язання: автореф. дис. ... к.ю.н.:12.00.03. К.: НДППіП 2013. 20 с.
10. Деякі питання визначення цивільних правовідносин як різновиду правовідносин. URL: <http://www.realllook.com.ua/4758/deyaki-pitannya-viznachennya-civilnix-pravovidnosin-yak-riznovidu-pravovidnosin/>

11. Надьон В.В. Суб'єктивний обов'язок як елемент змісту цивільних правовідносин: автореф. дис. ... д.ю.н.:12.00.03. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків. 2018 39 с.

12. Павлюк Н.М. Правова природа та поняття цивільних правовідносин. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 3. С. 100-102. URL: http://lsej.org.ua/3_2022/21.pdf

13. Яроцька М.В. Юридичний склад як підстава виникнення майнових цивільних правовідносин: автореф. дис. ... к.ю.н.:12.00.03. Науково-досл. ін-т прив. права і підпр. імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України. К.: 2018.16 с.

ТЕМА 6. Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу на те, що в основі суб'єктивного цивільного права лежить не якась одна, а цілий комплекс можливостей, що надаються уповноваженій особі правовою нормою, а також на відмінності між суб'єктивним цивільним правом та охоронюваним законом цивільним інтересом. Також слід звернути увагу на те, що способи здійснення суб'єктивних цивільних прав залежать від того, який саме вид суб'єктивних цивільних прав здійснюється (речові чи зобов'язальні) та на те. Що існує залежність між типом суб'єктивного цивільного обов'язку (активний чи пасивний) і способом його здійснення. При цьому слід розрізняти добровільне і примусове виконання обов'язку активного типу.

Питання для опрацювання:

1. Поняття цивільного права, охоронюваного законом цивільного інтересу та цивільного обов'язку.

2. Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права. Принципи, гарантії та способи здійснення суб'єктивних цивільних прав. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Поняття та форми зловживання правом.

3. Суб'єктивні та об'єктивні умови здійснення суб'єктивного цивільного обов'язку. Порядок виконання суб'єктивного цивільного обов'язку.

4. Взаємозв'язок здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *здійснення суб'єктивних цивільних прав, фактичні способи здійснення суб'єктивних цивільних прав, юридичні способи здійснення суб'єктивних цивільних прав, добровільне виконання обов'язків, примусове виконання обов'язків, принципи здійснення цивільних прав, межі здійснення цивільних прав, зловживання правом, шикана;*

2. Виписати із чинних нормативно-правових актів норми, в яких містяться заборони зловживання цивільними правами у тих чи інших правовідносинах.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке здійснення суб'єктивних цивільних прав?
2. Які існують способи здійснення суб'єктивних цивільних прав?
3. Які існують способи виконання суб'єктивних цивільних обов'язків?
4. У чому полягають особливості здійснення майнових; особистих немайнових; речових; зобов'язальних прав та обов'язків?
5. Який принцип діє при виконанні обов'язків в порядку правонаступництва?
6. Які принципи здійснення суб'єктивних цивільних прав виокремлюються в цивілістиці? В чому полягає їхній зміст та значення?
7. Що таке межі здійснення цивільних прав?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690 с. URL: <https://lawmaking.academy/wp-content/uploads/Monografiya-Rekodyfikatsiya-tsyvillnogo-zakonodavstva-Ukrayiny.-Vykyky-chasu.-Pershe-vydannya.-2021.pdf>
3. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.:Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
4. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тимуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
5. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч. Закладів / кол. Авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
6. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т.1 / кол. Авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.
8. Жилінкова, І. Особливості здійснення суб'єктивних цивільних прав. Вісник Академії правових наук України. 2012. № 1. С. 100-107.
9. Кот, О. Проблема зловживання суб'єктивним правом у цивільному праві України Вісник Національної Академії правових наук України. 2013. № 4. С. 133-141.
10. Онищенко Г. Проблема встановлення межі здійснення суб'єктивного цивільного права. *Юридичний журнал*. 2006. № 5. С. 24-26.
11. Павленко Д. Г. Принцип добросовісності в договірних зобов'язаннях: автореф. дис. ... к. ю. н. за спеціальністю 12.00.03. Київ: НДПРіПАПрНУ, 2009. 20 с.
12. Полянський Т. Зловживання правом (загальнотеоретичний аналіз). *Право України*. 2010. № 1. С. 128-133
13. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. автореф. дис. ... к. ю. н. за спеціальністю 12.00.03. Київ, 2006. 20 с.

ТЕМА7. Захист цивільних прав та інтересів

Методичні рекомендації: право на захист є суб'єктивним цивільним правом, яке виникає в особи у разі порушення, невизнання чи оспорювання належних їй прав та інтересів і є юридичною реакцією на порушення таких прав та інтересів. Аналізуючи судовий порядок захисту, потрібно пригадати систему судів в Україні та їх компетенцію. Для засвоєння класифікації заходів самозахисту слід пам'ятати про відмінності між заходами фактичного та юридичного характеру, а також про види заходів оперативного впливу (оперативні санкції), легальне визначення поняття заходів оперативного впливу у сфері господарювання та їх класифікація міститься в Господарському кодексі України.

Питання для опрацювання:

1. Поняття юрисдикційного захисту. Система державних органів, які здійснюють захист цивільних прав та інтересів.
2. Захист цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку.

3. Захист цивільних прав та інтересів нотаріусом.
4. Неюрисдикційна форма захисту. Поняття та умови застосування самозахисту цивільних прав.
5. Необхідна оборона та дії в умовах крайньої необхідності як способи самозахисту цивільних прав.
6. Заходи оперативного впливу на порушника цивільних прав, їхні основні особливості і види.
7. Поняття та види судових способів захисту цивільних прав та інтересів.
8. Загальна характеристика судових способів захисту цивільних прав та інтересів:

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *юрисдикційний захист, неюрисдикційний захист, необхідна оборона, самозахист, виконавчий напис, спосіб захисту, визнання права, припинення дії, яка порушує право.*

Питання для самоконтролю:

1. Що таке цивільно-правовий захист?
2. У чому полягає відмінність цивільно-правового захисту від охорони?
3. Хто може виступати суб'єктами цивільно-правового захисту?
4. Що є об'єктом цивільно-правового захисту?
5. Що розуміють під правом на захист цивільних прав та інтересів? Які елементи складають його зміст?
6. В яких випадках і за яких умов захист цивільних прав здійснюється третейськими судами?
7. Що таке заходи оперативного характеру (впливу)? Які існують види вказаних заходів?
8. Що таке спосіб захисту цивільних прав?
9. Які існують універсальні та спеціальні способи захисту цивільних прав?
10. Які особливості захисту цивільних прав у сімейних правовідносинах?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. в редакції Закону від 01.12.2005 р. Дата оновлення: 19.11.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
3. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690 с. URL: <https://lawmaking.academy/wp-content/uploads/Monografiya-Rekodyfikatsiya-tsyvillnogo-zakonodavstva-Ukrayiny.-Vykyky-chasu.-Pershe-vydannya.-2021.pdf>
4. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
5. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
6. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. Посіб. Для студ. Вищ. Навч. Закладів / кол. Авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
7. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. Авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
8. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасиво-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.

ТЕМА 8. Цивільно-правова відповідальність

Методичні рекомендації: під час вивченні теми необхідно пригадати визначення поняття юридичної відповідальності з дисципліни Теорія держави і права, а також звернути увагу на загальні та спеціальні ознаки, які притаманні цивільно-правовій відповідальності. Аналізуючи наявність шкоди як умову цивільно-правової відповідальності, необхідно розрізняти договірну та не договірну, майнову та немайнову шкоду, також слід звернути увагу на те, що причинний зв'язок є умовою цивільно-правової відповідальності лише тоді, коли наявні збитки.

Питання для опрацювання:

1. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди.
2. Неустойка та її види, співвідношення неустойки і збитків.
3. Поняття і склад цивільного правопорушення.
4. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *санкція, цивільно-правова відповідальність, реальні збитки, шкода, моральна шкода, неустойка, залікова неустойка, штраф, пеня, вина, непереборна сила, форм-мажор, випадок (казус).*
2. Виписати статті ЦК України, в яких передбачено застосування часткової, солідарної і субсидіарної відповідальності.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке цивільно-правова відповідальність і які її особливості?
2. Які основні функції цивільно-правової відповідальності?
3. Як співвідносяться поняття «санкція» і «відповідальність»?
4. Які існують види цивільно-правової відповідальності?
5. Яка відмінність між частковою, солідарною і субсидіарною відповідальністю?
6. Хто і за якими правилами несе відповідальність у порядку регресу?
7. За якими правилами визначається розмір неустойки і збитків?
8. Що розуміють під підставою та умовами цивільної відповідальності?
9. Що слід вважати виною порушника цивільних прав?
10. Які форми вини виокремлюються в цивільному праві?
11. Які підстави для звільнення від цивільно-правової відповідальності?
12. В чому відмінність випадку від непереборної сили?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму ВСУ від 31.03.1995 р. Дата оновлення: 27.02.2009. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>
3. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням моральної шкоди: роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 29 лютого 1996 р. Дата оновлення: 01.02.2005. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v5_95800-96
4. Щомісячний аналіз судової практики з цивільного права. Національна спілка адвокатів. Серпень 2020. Випуск 1. <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Dajest.pdf> (Дата звернення: 20.08.2024)
5. Грушицький А. Застосування ефективного способу захисту порушеного права. Актуальна практика Верховного Суду. 2022. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/2022_11_07_Grushytskyi_24_10.pdf (Дата звернення: 20.08.2024)

6. Погрібний С.О. Визначення способу захисту цивільних прав та інтересів. ВС. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_Pogribnyi_spo_sib_zahistu.pdf (Дата звернення: 20.08.2024)
7. Цивільне право України. Загальна частина: підручник /за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
8. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів /кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
9. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.
11. Жук А. Відновлення становища, що існувало до порушення у системі способів захисту суб'єктивних цивільних прав. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 11-16. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/3.pdf>
12. Відшкодування моральної та матеріальної шкоди: Навчальний посібник / За ред. М.К. Галянтича. К.: Юрінком Інтер, 2011. 624 с.
13. Коваленко І. А. Цивільно-правова відповідальність осіб з вадами волі: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 180 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15984/1/20200930_301.pdf
14. Панькевич Р. Зміна та припинення правовідношення як спосіб захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів держави і територіальних громад: порівняльно-правовий аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 36-41. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/8.pdf>
15. Рибак О. До питання про визначення поняття «моральна (немайнова) шкода». *Підприємництво, господарство, право*. 2012. № 11. С. 29-32
16. Рибак О. Критерії визначення розміру компенсації моральної (немайнової) шкоди. *Підприємництво, господарство, право*. 2012. № 10. С. 24-27
17. Стрижеус Д.А. Способи судового захисту цивільних прав. Юридичний електронний науковий журнал. 2022. № 6. С. 521-523. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/119.pdf

Змістовий модуль 3. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин

ТЕМА 9. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно звернути увагу на цивільну правосуб'єктність фізичних осіб як учасників цивільних правовідносин, дати правовий аналіз інститутам правоздатності та дієздатності. При підготовці питань права та обов'язки піклувальника та опікуна необхідно керуватися нормами Глави 6 ЦК та Глави 19 СК. Зверніть увагу на норми ст. 68, 70, 71 ЦК, які обмежують опікуна у можливості вчиняти низку правочинів від імені підопічного а піклувальника – у можливості давати згоду на вчинення таких правочинів. Керуйтеся ст. 75-77 ЦК,

необхідно вміти розрізняти підстави звільнення опікуна та піклувальника від їх повноважень, з урахуванням норм ст. 78 ЦК, відрізняти правовий статус опікуна та піклувальника від статусу помічника фізичної особи.

Питання для опрацювання:

1. Поняття цивільної правоздатності фізичної особи та її зміст (обсяг). Відмінність між правоздатністю та суб'єктивним цивільним правом.
2. Цивільно-правовий статус фізичної особи-підприємця. Особливості цивільної правосуб'єктності підприємців. Банкрутство фізичної особи-підприємця.
3. Встановлення та припинення піклування. Права та обов'язки піклувальника.
4. Встановлення та припинення опіки. Права та обов'язки опікуна.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *фізична особа; цивільна правоздатність, цивільна дієздатність, деліктоздатність; правочиноздатність; повна, неповна, часткова дієздатність; емансипація; ім'я фізичної особи, місце проживання фізичної особи; акти цивільного стану, опіка, піклування; фізична особа - підприємець.*
2. Перелічити випадки, коли ЦК України надає юридичного значення місцю проживання фізичної особи.
2. Скласти порівняльну таблицю «Правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою».
3. Проаналізувати ст. 47, 48 ЦК України і скласти схему: «Обставини, від яких залежить вирішення питання про повернення майна особі, оголошеній померлою, у випадку її появи».
4. Скласти таблицю «Порівняльна характеристика опіки та піклування».

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягають відмінності між цивільною правоздатністю та суб'єктивним цивільним правом?
2. Які юридичні можливості складають зміст цивільної правоздатності фізичної особи?
3. У чому полягають відмінності між цивільною дієздатністю і правоздатністю фізичної особи?
4. За яких умов фізична особа набуває статусу підприємця?
5. Що розуміють під правочиноздатністю?
6. Що розуміють під тестаментоздатністю?
7. Що розуміють під трансдієздатністю?
8. Що таке «дрібний побутовий правочин»?
9. Які правочини може вчиняти особа з неповною цивільною дієздатністю?
10. Що таке емансипація?
11. Розкрийте відмінність між набуттям та наданням повної цивільної дієздатності.
12. Що є підставою для обмеження цивільної дієздатності фізичної особи?
13. Що таке опіка і піклування?
14. Які функції піклувальників і опікунів?
15. Як визначається місце проживання фізичних осіб?
16. Яке юридичне значення має місце проживання у цивільному праві?
17. Назвіть права та обов'язки піклувальника.
18. Назвіть права та обов'язки опікуна.
19. Розкрийте особливості банкрутства фізичної особи-підприємця.

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. Дата оновлення: 21.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

3. Сімейний кодекс України: від 10.01.2002 р. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003р. в редакції Закону від 26.11.2015 р. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
5. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 12 липня 2018 р. № 2505-VIII. Дата оновлення: 20.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#top>
6. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003р. Дата оновлення: 28.03.2024. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>
7. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.11 р. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
8. Про деякі питання декларування і реєстрації місця проживання та ведення реєстрів територіальних громад: Постанова КМУ № 265 від 07.02.2022 р. Дата оновлення: 25.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2022-%D0%BF#top>
9. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010р. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
10. Цивільне право: підручник у 2 т. / В І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бетова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
11. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
12. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
13. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
14. Стефанчук М. О. Цивільна правосуб'єктність фізичних осіб та особливості її здійснення: монографія. Київ : Артєк, 2020. 479 с. URL: <https://stefanchuk.com/wp-content/uploads/2024/03/Стефанчук-М.-О.-Цивільна-правосуб'єктність-фізичних-осіб-МОНОГРАФІЯ.pdf>
15. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.
16. Гейнц Р. М. Правочиноздатність як елемент цивільної дієздатності неповнолітніх осіб. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2020. Випуск 54. С. 10 – 22. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/5076/5536>
17. Морозова С.Є. Правове регулювання опіки та піклування за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... к.ю.н. за спеціальністю 12.00.03.К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького, 2013. 20 с.
18. Стефанчук М.О. Теоретичні засади цивільної правосуб'єктності фізичних осіб та особливості її здійснення: автореф. дис. ... д.ю.н.:12.00.03. Науково-досл. ін-т прив. права і підпр. імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України. К.: 2020. 40 с.

ТЕМА10. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу на правовий статус юридичної особи поряд з іншими учасниками цивільних правовідносин, врахувати численні зміни і новели чинного законодавства, яке регулює дану тематику.

Питання для опрацювання:

1. Розвиток вчення про юридичних осіб у науці цивільного права. Теорії походження юридичної особи.
2. Види юридичних осіб, їх класифікація та її цивільно-правове значення.
3. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичної особи.
4. Управління юридичною особою. Органи юридичної особи та їх компетенція.
5. Неплатоспроможність (банкрутство) юридичних осіб.
6. Загальна характеристика господарських товариств: поняття, види, права та обов'язки учасників.
7. Поняття та правовий статус товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю.
8. Законодавство про акціонерні товариства, їх правові ознаки та порядок створення.
9. Загальна характеристика повного та командитного товариств.
10. Виробничий кооператив: поняття, установчі документи, майно.
11. Непідприємницькі товариства як учасники цивільних правовідносин. Правовий статус об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *юридична особа, організаційно-правова форма, представництво юридичної особи, філія юридичної особи, акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство, виробничий кооператив, непідприємницьке товариство, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.*
2. Використовуючи ЦК України скласти таблицю «Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права», відобразивши у ній установчі документи, на підставі яких вони діють.

Питання для самоконтролю:

1. Як пояснює сутність юридичної особи теорія фікції?
2. Як пояснює сутність юридичної особи теорія соціальної реальності?
3. Які ознаки характеризують юридичну особу?
4. У чому полягають відмінності між юридичними особами публічного та приватного права?
5. У чому полягають відмінності між товариствами та установами?
6. Які види юридичних осіб передбачені ЦК України, а які ГК України?
7. Які ви знаєте форми припинення юридичної особи?
8. Який порядок припинення юридичних осіб?
9. У чому полягає відмінність між ліквідацією та реорганізацією юридичної особи?
10. Який порядок ліквідації юридичної особи?
11. Перелічіть права та обов'язки учасника акціонерного товариства.
12. Назвіть характерні риси приватного акціонерного товариства.
13. Назвіть характерні риси публічного акціонерного товариства.
14. Які органи управління створюються у виробничому кооперативі?
15. Назвіть відмінні ознаки виробничого кооперативу і господарського товариства.
16. У чому полягають відмінності між товариством та установою?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX. Дата оновлення: 27.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
3. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
4. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 08.03.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003р. в редакції Закону від 26.11.2015 р. Дата оновлення: 21.06.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
6. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., пер. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
7. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.) Л. М. Баранова, Т. І. Бетова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
8. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
9. Харитонов Є. О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Старцев О. В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/479-tsiivlne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>
10. Яновицька Г. Б., Кучер В. О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1. Загальні положення. Особи / За ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.
12. Борисова В. Інститут юридичної особи у праві України. Право України. 2010. № 12. С. 25-30
13. Винар Л. Правовий режим майна юридичних осіб приватного права Підприємство, господарство і право. 2007. № 8
14. Гордеюк А. О. Поняття юридичної особи у цивільному праві та його співвідношення з поняттями суб'єкта цивільного права, суб'єкта цивільних правовідносин, учасника цивільних відносин. ForumPrava. 2020. № 60 (1). С. 29–36. URL: http://forumprava.pp.ua/files/029-036-2020-1-FP-Hordeiuk_6.pdf
15. Заболотна Н. Я., Бек У. П. Юридичні особи як учасники цивільних правовідносин. Академічні візії. 2023. № 24. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/643/579>
16. Жигалкін І. Правоздатність установ приватного права. Підприємство, господарство і право. 2006. № 9. С. 32-35.
17. Жигалкін І. Про поняття «установа приватного права». Підприємство, господарство і право. 2007. № 10. С. 71-74.
18. Кочин В. Правова сутність юридичної особи. Юридична Україна. 2013. № 5. С. 43–48. URL: https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/281/%d0%9a%d0%be%d1%87%d0%b8%d0%bd_%d0%ae%d0%a3_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. Примак В. Ознаки юридичної особи, її цивільна правосуб'єктність і відповідальність – питання правового зв'язку та взаємної обумовленості. Юридична Україна. 2003. № 9. С. 15-27
20. Шишка О. Р., Шишка Н. В. Волездатність юридичної особи: аномалії правової визначеності ЦК України. Юридичний електронний науковий журнал. 2021 № 3. С. 146-149 URL: http://lsej.org.ua/3_2021/38.pdf

ТЕМА 11. Участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних правовідносинах

Методичні рекомендації: при вивченні цієї теми необхідно звернути увагу на особливості цивільної правосуб'єктності публічно-правових утворень, зокрема держави, а також на те, що держава опосередковано бере участь в цивільному обороті через юридичних осіб публічного права. У зв'язку з цим слід проаналізувати ст. 75, 77 ЦК України. Вивчення безпосередньої участі держави у цивільному обороті потребує звернення до спеціального законодавства, що регулює діяльність органів державної влади.

Питання для опрацювання:

1. Загальні положення участі держави, Автономної Республіки Крим та територіальних громад в цивільних правовідносинах.
2. Цивільна правоздатність держави, Автономної Республіки Крим та територіальних громад у цивільних правовідносинах.
3. Реалізація цивільної дієздатності держави, Автономної Республіки Крим та територіальних громад у цивільних правовідносинах.
4. Органи державної влади, територіальних громад як органи публічно-правових утворень.
5. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *цільовий характер правоздатності держави; безпосередня участь держави у цивільних правовідносинах; опосередкована участь держави у цивільних правовідносинах; безпосередня участь територіальної громади у цивільних правовідносинах; опосередкована участь територіальної громади у цивільних правовідносинах.*
2. Скласти таблицю «Органи, через які діє держава у цивільних відносинах», відобразивши в ній види цивільних відносин та назви відповідних органів державної влади.
3. Скласти таблицю «Порівняльна характеристика цивільної правоздатності держави та цивільної правоздатності юридичних осіб».
4. Дати порівняльну характеристику участі держави та територіальної громади у цивільних правовідносинах.

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості характеризують державу як суб'єкта цивільних правовідносин?
2. Які існують форми (способи) участі держави у цивільних правовідносинах?
3. Що таке розподілене і нерозподілене державне майно?
4. За якими критеріями відрізняється участь держави в цивільних правовідносинах від участі в них юридичних осіб публічного права?
5. В яких випадках держава виступає учасником договірних зобов'язань?
6. В яких випадках держава вступає суб'єктом цивільної відповідальності?
7. Які об'єкти належать до комунальної власності?
8. В яких випадках учасником цивільних правовідносин є АРК.?
9. Через які органи діє АРК у цивільних відносинах?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер.авт. кол.) Л. М. Баранова, Т. І. Бетова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.

3. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>

4. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>

5. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>

6. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.1. Загальні положення. Особи / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС. 2020. 928 с.

7. Іванов С. О. Участь юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах (на прикладі Міністерства оборони України): автореф. дис. ... к.ю.н. за спец. 12.00.03 /П.П. Черевко. К: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, 2009. 20 с.

ТЕМА 12. Об'єкти цивільних правовідносин

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно звернути увагу на сутність самого поняття об'єкт цивільних правовідносин, поза як це питання є одним із найбільш спірним у теорії права взагалі і у цивілістичній науці зокрема.

Питання для опрацювання:

1. Матеріальні і нематеріальні блага як об'єкти цивільних правовідносин. Обороздатність об'єктів цивільних прав.

2. Поняття речі та цифрової речі.

3. Класифікація речей.

4. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.

5. Поняття та групи цінних паперів.

6. Види цінних паперів, їх характеристика.

7. Результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація та особисті немайнові блага як об'єкти цивільних правовідносин.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *рід, цифрова рід, рухома рід, нерухома рід, споживна рід, неспоживна рід, підприємство, майно, майнові права, цінний папір, продукція, плоди, доходи, особисте немайнове благо, інформація, послуга.*

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «цифрова рід».

2. Назвіть ознаки, які притаманні цифровій речі.

3. Яке правове значення поділу речей на споживні і неспоживні?

4. У чому полягає специфіка грошей як об'єкта цивільних прав?

5. Що таке майно як об'єкт цивільних?

6. Які особливості використання іноземної валюти в Україні?

7. Що таке цінний папір?

8. Які цінні папери відносяться до боргових?

9. У чому полягає відмінність між послугою та роботою?

10. У чому полягає особливість інформації як об'єкта цивільних прав?

11. Які нематеріальні блага виступають об'єктами цивільних прав?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Офіційне тлумачення положень статті 177: Рішення Конституційного Суду № 31-рп/2009 від 10 грудня 2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v031p710-09#Text>
3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-в редакції Закону від 26.11.2015 р. № 834-VIII. Дата оновлення: 15.04.2024. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
4. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. Дата оновлення: 27.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#top>
5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 року № 2657-XII. Дата оновлення: 27.07.2023. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
6. Про валюту і валютні операції: Закон України від 31.06.2018 р. Дата оновлення: 01.07.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
7. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 № 3447-IV. Дата оновлення 06.11.2023. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>
8. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
9. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
10. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
11. Харитонов Є.О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/479-tsvilne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>
12. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
13. Гейнц Р. М. Послуга як об'єкт цивільних прав за Цивільним кодексом України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*: Збірник наукових статей. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. Випуск 30. С. 86–93. <http://lib.pnu.edu.ua/files/zbirnyky/zb30-2012.pdf>
14. Скрипник В. Л. Теоретичні і методологічні проблеми об'єктів цивільних прав: монографія. Кременчук : Вид. Щербатих О.В. 2020. 380 с.
15. Скрипник В.Л. Об'єкти цивільних прав: теоретичні та методологічні проблеми: автореф. ... дис. д.ю.н.: 12.00.03. Науково-дослідний ін-т прив. права і підприєм. Імені Ф.Г. Бурчака НАПрН України. К.: 2021. 36 с.
16. Сліпченко С. О. Співвідношення понять «об'єкт цивільного права», «об'єкт цивільного правовідношення» та «об'єкт об'єктивного права». *Перші юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського*: матеріали міжнародн. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15-16 квітня 2011 р.) / відп. ред. І. С. Канзафарова. Одеса: Астропринт, 2011. С. 373–376.
17. Спасибо-Фатєєва І.В. Види об'єктів цивільних прав. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С. 13-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2015_18_5
18. Сліпченко С. О. Поняття об'єкта цивільного права за ЦК України. *Право України*. 2007. №12. С. 80-84

Змістовий модуль 4. Правочини та строки в цивільному прав

ТЕМА 13. Загальні положення про правочини

Методичні рекомендації: питання, які вивчаються у цій темі є особливо актуальними для подальшого засвоєння цивільного права. Слід звернути особливу увагу на елементи правочину, загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності будь-якого правочину (ст. 203 ЦК України), керуючись ст. 205-208 ЦК України, з'ясуйте, для яких правочинів передбачена письмова форма. Слід звернути увагу на встановлення законодавцем вичерпного переліку складів нікчемних правочинів, тоді як перелік складів оспорюваним правочинів є відкритим та вміти визначати основні відмінності між нікчемними та заперечними правочинами.

Питання для опрацювання:

1. Види правочинів.
2. Способи волевиявлення. Форма правочину.
3. Умови дійсності правочину.
4. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *правочин; односторонній, двосторонній правочин, багатосторонній правочин; оплатний правочин, безоплатний правочин; каузальний правочин, абстрактний правочин; строковий правочин, безстроковий правочин; фідучіарний правочин; правочини з умовами (обставинами), відкладальна обставина, скасувальна обставина; умови чинності правочину; воля, волевиявлення, форма правочину.*

2. Виписати норми з ЦК України, в яких передбачено

- а) просту письмову форму правочинів;
- б) нотаріально посвідчену форму правочинів.

3. Опрацювати наукові праці:

1) Таран О.С. Багатосторонні договори в цивільному праві України: автореф. дис. ... к. ю.н. за спеціальністю 12.00.03. К.: НДППіП ім. ак. Ф.Г.Бурчака 2014. 20 с.

2) Таш'ян Р. І. Односторонні правочини в цивільному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Спец. 12.00.03. Харків, 2009. 20 с.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні ознаки правочину.
2. Назвіть умови дійсності правочину.
3. Які законодавчі вимоги висуваються до форми правочину?
4. В чому полягає законність змісту правочину?
5. Що таке недійсний правочин?
6. Що таке нікчемний правочин?
7. Які види оспорюваних правочинів передбачені ЦК?
8. Які існують види підстав недійсності правочину?
9. Які правові наслідки недодержання форми правочину?
10. У чому можуть полягати «недоліки волі» в правочині?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. Дата оновлення: 15.04.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року № 296/5. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
4. Цивільне право України: в 2-х томах: підручник / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова; канд. юрид. наук Н. Ю. Голубевої. вид. друге. Х.: Одиссей, 2008. Т. 1. 832 с.
5. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
6. Цивільне право: підручник у 2 т. / В. І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бетова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
7. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навч. посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
8. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
9. Харитонов Є.О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/479-tsvilne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>
10. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1/ кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів:«Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>

ТЕМА 14. Недійсні правочини

Методичні рекомендації: під час вивчення теми необхідно звернути увагу на умови чинності правочину, недодержання яких в момент вчинення правочину, є підставою для визнання його недійсним (ч.1 ст. 215 ЦК України). Порушення вимог закону, допущені сторонами (стороною) після вчинення правочину, не можуть спричинити його недійсність, а призводять до інших правових наслідків, передбачених законом. Слід розрізняти два види недійсних правочинів: абсолютно недійсні, які є недійсними в силу прямої вказівки закону (нікчемні) та відносно недійсні (оспорювані / заперечні), які можуть бути визнані недійсними в судовому порядку. До постановлення рішення суду про визнання такого правочину недійсним – він буде дійсним. Водночас, якщо оспорюваний правочин буде визнаний в судовому порядку недійсним, то він, як і нікчемний правочин, буде недійсним з моменту його вчинення. Недійсність правочину може наставати лише за певні порушення закону. Такі порушення можуть торкатися змісту правочину (дефекти змісту); осіб, які його вчиняють (дефекти суб'єктного складу); відсутності в особи волі на вчинення правочину тощо (дефекти волі та волевиявлення). Дефекти змісту, суб'єктного складу та волі можуть мати торкатися як нікчемних, так і оспорюваних правочинів. Момент недійсності правочину визначається ст. 236 ЦК України.

Питання для опрацювання:

1. Підстави, поняття та види недійсних правочинів.
2. Правові наслідки недійсності правочину.
3. Правові наслідки недотримання форми правочину.
4. Види нікчемних правочинів та їх характеристика.

5. Види та характеристика оспорюваних (заперечних) правочинів:
 - а) правочини з дефектами у суб'єктному складі;
 - б) правочини з недоліками у формуванні волі.
6. Фіктивні та удавані правочини.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *недійсний правочин, нікчемний правочин, помилка, обман, фіктивний правочин, удаваний правочин, двостороння реституція.*

Питання для самоконтролю:

1. Що таке недійсний правочин?
2. Що таке нікчемний правочин?
3. Які види оспорюваних правочинів передбачені ЦК?
4. Які існують види підстав недійсності правочину?
5. Які правові наслідки недодержання форми правочину?
6. У чому можуть полягати «недоліки волі» в правочині?
7. Розмежуйте мету та мотив вчинення правочину.
8. Наведіть приклади правочинів які слід вчиняти в письмовій нотаріально посвідченій формі.
9. Коли правочин вважається таким, що вчинений з відкладальною обставиною?
10. Коли правочин вважається таким, що вчинений із скасувальною обставиною?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 29.05.2013 р. Дата оновлення: 24.11.2014. № 11. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0011600-13>
3. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного суду України № 9 від 06 листопада 2009 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>
4. Нижний А. В., Ходаківський М. П., Юровська Г. В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів. / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська. / Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с. URL: https://nsj.gov.ua/files/1586259074Nyzhny_Viznannya_pravochiniv_v2_191209_avt.pdf
5. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976с.
6. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
7. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
8. Харитонов Є.О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/479-tsvilne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>
9. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1/ кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
10. Романюк Я. М. Підстави і цивільно-правові наслідки визнання правочину недійсним (на матеріалах судової практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.03. К, 2010. 16 с.

ТЕМА 15. Представництво. Довіреність

Методичні рекомендації: при вивченні теми зверніть увагу, що в цивілістичній науці юридичну сутність представництва розглядають в межах двох основних концепцій: концепція дії та концепція правовідносин. Саме на концепції правовідносин ґрунтується законодавче визначення представництва. Особливу увагу зверніть на те, що відповідно до ст. 237 ЦК змістом представництва є вчинення представником правочинів (ст. 202 ЦК), а не яких-небудь інших дій. Розглядаючи питання «передоручення», пам'ятайте про співвідношення загальних норм про недопустимість передоручення та спеціальних правил ст. 240 ЦК, які встановлюють винятки з цього правила. Необхідно встановити відмінності представництва від суміжних цивільно-правових інститутів (зокрема комісії (ст. 1011 ЦК), посередництва, реалізації дієздатності юридичної особи її органами (ст. 92 ЦК), надання згоди на вчинення правочинів (ст. 32, 222 ЦК), підписання правочину іншою фізичною особою («рукоприкладником») (ст. 207, 1247 ЦК).

Питання для опрацювання:

1. Поняття та загальна характеристика представництва. Відмінність представництва від суміжних конструкцій.
2. Підстави виникнення представництва та його види.
3. Особливості комерційного представництва.
4. Цивільно-правова характеристика довіреності.
5. Передоручення.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *представництво, представництво, повноваження представника, законне представництво, договірне представництво; комерційне представництво; довіреність, доручення, передоручення.*
2. Перелічити, яким чином та на підставі яких документів можна підтвердити представництво.

Питання для самоконтролю:

1. На вчинення яких дій уповноважений представник?
2. Які правочини не має права вчиняти представник?
3. Що таке повноваження представника? Які правові наслідки перевищення цих повноважень?
4. Що таке передоручення? В яких випадках допускається передоручення?
5. В яких випадках може застосовуватись представництво?
6. У чому полягає відмінність між представництвом та відносинами комісії; агентськими відносинами?
7. З яких юридичних фактів може виникати представництво?
8. У чому полягають особливості комерційного представництва?
9. Які існують види довіреностей?
10. Які існують підстави припинення представництва?
11. Які правові наслідки припинення представництва?
12. В яких випадках повноваження представника зберігаються?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. Дата оновлення: 15.04.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року № 296/5. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

4. Сімейний кодекс України: від 10.01.2002 р. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
5. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навч. посібник / 2-ге вид. змін і доп. К.: Правова єдність, 2008. 368 с.
6. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.:Юрінком Інтер,2010.976 с.
7. Цивільне право: підручник у 2 т. / В І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бєтова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с.
8. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тимуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>
9. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>
10. Харитонов Є.О. Цивільне право України: Підручник. Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Старцев О.В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/479-tsvilne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>
11. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>
12. Харитонов Є.О. Добровільне представництво у цивільному праві України: навч. посіб. Є.О. Харитонов, О.І.Харитонова, А.І.Дрішлюк К.: Істина, 2007. 176 с.
13. Шаповал Л. І. Представництво в цивільному праві: автореф. дис.. ... канд.. юрид. наук за спец. 12.00.03. К, 2007. 20 с.
14. Косінова Д. Деякі аспекти інституту представництва в сучасному цивільному праві. *Право України*. 2014. № 9. С. 201—206

ТЕМА16. Строки в цивільному праві. Позовна давність

Методичні рекомендації: суб'єктивні цивільні права і обов'язки учасників цивільних правовідносин виникають, розвиваються і припиняються у певний час. Строки дисциплінують учасників цивільних правовідносин, встановлюють чіткість і визначеність у цивільних правовідносинах. При вивченні теми слід звернути увагу на законодавче розмежування понять строку та терміну, класифікацію строків, яка проводиться за різними критеріями. При вивченні питання «Зупинення, переривання та поновлення строку позовної давності» необхідно виконати порівняльний аналіз ст. 263-265 ЦК, визначивши відмінності у підставах та наслідках вказаного супинення та переривання. Зверніть увагу на те, що переривання позовної давності, на відміну від її супинення, пов'язано із вольовими діями особи.

Питання для опрацювання:

1. Поняття та види строків і термінів, їх правове значення.
2. Обчислення строків.
3. Строки захисту цивільних прав. Позовна давність.
4. Порядок визначення та обчислення позовної давності
 - а) початок перебігу та закінчення позовної давності;

б) зупинення, переривання та поновлення позовної давності.

5. Правові наслідки спливу позовної давності.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *строк, термін, гарантійний строк, преклюзивний строк, позовна давність; зупинення позовної давності, переривання позовної давності.*

2. Знайти у ЦК України і запишіть у зошит статті, які передбачають спеціальну позовну давність.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає відмінність між строком та терміном?

2. Який порядок обчислення строків?

3. Якою є загальна і скорочена позовна давність?

4. В яких випадках нормам ЦК про позовну давність надано зворотної сили?

5. Які загальні правила встановлення початку перебігу позовної давності?

6. В яких випадках зупиняється, а в яких – переривається перебіг позовної давності?

7. Які правові наслідки зупинення і переривання позовної давності?

8. На які вимоги позовна давність не поширюється?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів: Постанова Пленуму ВГС України від 29.05.2013 р. № 10. Дата оновлення: 10.07.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-13>

3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. в редакції Закону від 01.12.2005 р. Дата оновлення: 19.11.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

4. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., переробл. і допов. К.:Юрінком Інтер, 2010. 976 с.

5. Цивільне право: підручник у 2 т. / В І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бетова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. Право. 2012. Т. 1. 656 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r56.pdf>

6. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях): Навчальний посібник : Практикум / За ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с. URL: <https://www.nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-62-1-pos.pdf>.

7. Цивільне право: загальна частина. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 232 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4967/1/ЦП%20%28ПРАКТИКУМ%29.pdf>.

8. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник Текст: в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/КУЧЕР%20Цивільне%20Право%20ПІДРУЧНИК%20ТОМ%201.pdf>

9. Луць В. В. Строки і терміни у цивільному праві: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2013. 320 с.

10. Романюк В.А. Позовна давність в цивільному праві: автореф. дис. ... к. ю. н. спец. 12.00.03. Хмельницький університет права. Харків. 2018. 20 с.

11. Шовкова О. В. Позовна давність як різновид цивільно-правових строків: автореф. дис. ... к. ю. н. спец. 12.00.03. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків. 2008. 20 с.

МОДУЛЬ2 (четвертий семестр)

Змістовий модуль 5. Особисті немайнові права

Тема 17. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи

Методичні рекомендації: проблема особистих немайнових прав посідає в цивільному праві одне з найважливіших місць. Вивчення цієї теми дасть можливість здобувачу оволодіти знаннями щодо особистих немайнових прав фізичних осіб. Під час вивчення теми необхідно звернути увагу на те, що окрім законодавчої класифікації існують класифікації, які пропонуються вченими цивілістами.

Питання для опрацювання:

1. Поняття, ознаки та зміст особистого немайнового права. Здійснення особистих немайнових прав.
2. Право на охорону здоров'я, право на медичну допомогу, їх забезпечення та реалізація.
3. Зміст та забезпечення права на свободу та права на особисту недоторканість. Випадки обмеження свободи особи.
4. Правове регулювання відносин у сфері донорства крові, її компонентів, органів та інших анатомічних матеріалів.
5. Правова характеристика інших особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на сім'ю, право на опіку або піклування, право на безпечне для життя та здоров'я довкілля).

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *особисті немайнові права; особисті немайнові правовідносини; право на життя; евтаназія; здоров'я; право на особисту недоторканість, донор, реципієнт.*

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть характерні ознаки особистих немайнових прав.
2. Що складає зміст особистого немайнового права?
3. Які особливості здійснення права на безпечне для життя та здоров'я довкілля?
4. У чому полягає зміст права на особисте життя та його таємницю?
5. Які особливості здійснення права на безпечне для життя та здоров'я довкілля?
6. У чому полягає зміст права на особисте життя та його таємницю?

Рекомендована література

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Конституція України. Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина (ст. 21-68). Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4.11.1950 р. (ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р., набрання чинності для України 11.09.1997 р.) URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 05.08.2024). (глава 20: ст. 269-274, глава 21: ст. 281-293). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. (дата оновлення: 01.01.2024). (ст. 4, 6, глава 6: ст. 49-56, гл. 13: ст. 141-163). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

6. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 11.03.1995 р. (дата оновлення: 27.02.2009). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>
7. Особисті немайнові права фізичної особи. *Цивільне право України: Загальна частина* / за ред. проф. І.А. Бірюкова і Ю. О. Заїки. К. 2014. Глава 15. 510 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina
8. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.2.: Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки та терміни. Позовна давність. Особисті немайнові права фізичної особи / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2021. 784 с.
10. Юркевич Ю.М., Дутко А.О. та ін. Особисті немайнові права. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 444 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3836/3/%D0%9E%D0%9D%D0%9F%D0%9E--%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%9A%D0%90.pdf>
11. Бобрик В.І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони: монографія Київ-Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 208 с.
12. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.
13. Кохановська О. Розвиток доктрини немайнових відносин в Україні. *Право України*. 2019. № 1. С. 93–104.
14. Кузьменко Я. Право на життя як природне право людини: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*, Випуск 46. Том 1. 2017. С. 15-18
15. «Оновлення цивільного кодексу України: формування підходів»: колективна монографія. За ред. проф. Довгерта А.С. і проф. Харитоновна Є.О. Одеса. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.
16. Пунда О.О. Поняття особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. С.197-204. URL: <http://www.apdp.in.ua/v74/31.pdf>
17. Сліпченко С., Жорнокуй Ю. Особисті немайнові права у національній доктрині цивільного права. *Право України*. 2019. № 1. С. 105–119
18. Федюк Л.В. Система особистих немайнових прав в цивільному праві України: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. 146 с.
19. Чечерський В. І. Удосконалення цивільно-правового регулювання природних прав людини на життя та на репродуктивне відтворення. *Часопис цивілістики*. 2020. № 36. С. 25–29

ТЕМА 18. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

Методичні рекомендації: закріплення на законодавчому рівні переліку особистих немайнових прав фізичної особи, ставить питання про їх ефективний захист. У зв'язку з цим, необхідно з'ясувати особливості та дієві засоби захисту особистих немайнових прав, передбачені цивільним законодавством.

Питання для опрацювання:

1. Види особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.
2. Право на повагу до гідності та честі. Повага до людини, яка померла. Право на недоторканість ділової репутації.

3. Право на особисте життя та його таємницю. Право на особисті папери та розпорядження ними. Право на таємницю кореспонденції.

4. Інші особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи (право на місце проживання, право на недоторканість житла, право на вибір роду занять, право на свободу пересування, право на свободу об'єднання та право на мирні зібрання).

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *честь, гідність, ділова репутація; право на індивідуальність; особисте життя, особисті папери, кореспонденція, захист особистих немайнових прав, спростування недостовірної інформації.*

2. Скласти схему «Особисті немайнові права юридичної особи».

Питання для самоконтролю:

1. Які дії слід вважати поширенням відомостей? Чи в усіх випадках поширення негативної інформації про особу є правопорушенням?

2. Хто виступає позивачами та відповідачами у справах про спростування недостовірної інформації?

3. Якими повинні бути способи спростування недостовірної інформації?

4. У чому полягає сутність права на відповідь?

5. Якими способами здійснюється право на індивідуальність?

6. Назвіть відмінності понять «честь», «гідність» і «ділова репутація»?

Рекомендована література

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. (ратифікований Указом Президії ВР УРСР № 2148-VIII від 19.10.1973 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. (ратифікований Указом Президії ВР УРСР № 2148-VIII від 19.10.1973 р.). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4.11.1950 р. (ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р., набрання чинності для України 11.09.1997 р.) URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 05.08.2024). (глава 22: ст. 294-315, глава 20: ст. 275-280). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

5. Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи, затверджений постановою КМУ № 915 від 11.07.2007 р. (дата оновлення: 30.09.2022). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/915-2007-%D0%BF>

6. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 р. Дата оновлення: 07.01.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>

7. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: постанова Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27.02. 2009 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

8. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 11.03.1995 р. (дата оновлення: 27.02.2009). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

9. Особисті немайнові права фізичної особи. *Цивільне право України: Загальна частина* / за ред. проф. І.А. Бірюкова і Ю. О. Заїки. К. 2014. Глава 15. 510 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina

10. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.

11. Юркевич Ю.М., Дутко А.О. та ін. Особисті немайнові права. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 444 с.

<http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3836/3/%D0%9E%D0%9D%D0%9F%D0%9E--%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%9A%D0%90.pdf>

12. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.2.: Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки та терміни. Позовна давність. Особисті немайнові права фізичної особи / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2021. 784 с.

13. Буханевич О.М. Цивільно-правовий захист особистих немайнових прав, що забезпечують приватність фізичної особи: Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2019. Вип. 2 С. 21-30. http://old.univer.km.ua/statti/38_Bukhanevich_O._M._Tsivilno-pravoviy_zakhist_osobistikh_nemaynovikh_prav_scho_zabezpechuyut_privatnist_fizichnoi_osobi.pdf

14. Квіт Н.М. Принципи та поняття донорства та їх вплив на права осіб, що передають біологічні матеріали до складу біобанків в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С.74-77. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/1/17.pdf>

15. Лежух Т.І. Специфіка доказування у справах про захисту честі, гідності та ділової репутації *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 2-3. С.140-144 URL: http://www.pap.in.ua/3-2_2013/3/Lezhukh%20T.I.pdf

16. Марініч Ж. Особливості захисту честі, гідності та ділової репутації поліцейського. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 24–30

17. Мікуліна М. М. Особисті немайнові права особи в умовах особливого періоду. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія юридичні науки. 2017. Вип. 2. Т. I. С. 84–87.

18. Худолій Т.І. Персональні дані в системі особистих немайнових прав фізичних осіб в мережі Інтернет: загальна характеристика. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 4. С. 25-30. URL: http://apnl.dnu.in.ua/4_2021/6.pdf

19. Церковна О.В. Захист прав, що забезпечують свободу і особисту недоторканість фізичної особи, за умов євроінтеграції. *Науковий юридичний журнал*. 2020. № 12. С. 35-41. URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/12_2020/7.pdf

Змістовий модуль 6. Речове право

Тема 19. Загальні положення про право власності

Методичні рекомендації: при вивченні цієї теми слід звернути увагу на основні концептуальні підходи вчених-цивілістів щодо юридичної природи інституту права власності, також слід з'ясувати відмінність понять «суб'єкт права власності» та «суб'єкт здійснення права власності», визначити специфіку права власності Українського народу, держави, приватних осіб та органів місцевого самоврядування.

Питання для опрацювання:

1. Розвиток інституту права власності та інших речових прав.
2. Право власності в системі речових прав.
3. Право власності в об'єктивному та суб'єктивному значеннях.
4. Зміст суб'єктивного права власності.
5. Використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності.
6. Тягар утримання майна.
7. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.
8. Довірча власність в Україні.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *речове право, власність, право власності в об'єктивному значенні, право власності в суб'єктивному значенні, правомочність володіння, правомочність користування, правомочність розпорядження, довірча власність.*
2. Дати порівняльну характеристику участі Українського народу та держави Україна у відносинах власності. Висловіть своє ставлення до норм ст. 324 ЦК.
3. Проаналізувати зміст частини 4 статті 319 ЦК України: «Власність зобов'язує».

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає позитивний аспект права власності?
2. У чому полягає негативний аспект права власності?
3. Дайте визначення права власності в об'єктивному значенні?
4. Хто несе ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна?
5. У чому полягає непорушність права власності?
6. Розкрийте зміст правомочностей володіння, користування та розпорядження.
7. Що означає абсолютний характер суб'єктивного права власності?
8. Дайте визначення понять «суб'єкт права власності» та «суб'єкт здійснення права власності».
9. Хто є власником майна комунальної власності: відповідна територіальна громада чи орган місцевого самоврядування?
10. Які способи здійснення права власності?
11. Які межі здійснення права власності визначені законодавством?
12. Розкрийте сутність понять «приватна» та «публічна» власність.

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 05.08.2024). (*глава 23: ст. 316-327*). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про деякі приписи законодавства, яке регулює питання, пов'язані із здійсненням права власності та його захистом: Інформаційний лист ВАСУ від 31.01.2001 р. Дата оновлення: 21.07.2006. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v8_98800-01
3. Про ринок електричної енергії: Закон України № 2019-VIII від 13.04.2017 р. Дата оновлення: 30.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>
4. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-XII. Дата оновлення: 24.01.1995. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2471-12>.
5. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ. URL: [https://zib.com.ua/ua/104368-analiz-deyakh-pitan-zastosuvannya-sudami-zakonodavstva-pro.html](https://zib.com.ua/ua/104368-analiz-deyakh-pitan-zastosuvannya-sudami-zakonodavstva-pro-pravo-vlasnosti-pri-rozglyadi-tsyvilynih-sprav)
6. Загальна характеристика права власності. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 16. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
7. Речове право. Право власності: загальні положення. *Цивільне право України: Загальна частина* / за ред. проф. І.А. Бірюкова, Ю.О.Заїки. К,2014. Глава 16. Глава 17. 510 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina
8. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Загальні положення право власності. Види права власності. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 14. Глава 16. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini
9. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. С. 627-659, 694-704
10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3.: Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 808 с.
11. Горобець Н. О., Садикова Я. М. Трансформації змісту права власності в Україні.

Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». 2018. Вип. 48. Т. 1. С. 79–82.

12. Дзера О. В., Кузнєцова Н. М. Право власності в Україні: навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2000. 816 с.

13. Майданик Р.А. Речове право: підручник. К.: Алерта, 2019. 1102 с.

14. Пацурківський Ю. Правовий режим власності: поняття та зміст. *Право України*. 2013. № 12. С. 274-281.

15. Харченко Г.Г. Речові права: монографія. К, 2015. 432 с.

16. Харченко Г. Поділ речових прав у доктрині цивільного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 73-78. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/5/13.pdf>

17. Харченко Г. Основи речового права у Цивільному кодексі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 57-61. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/11.pdf>

18. Яворська О. С. Правове регулювання відносин власності за цивільним законодавством України: навчальний посібник. К, 2008. 256 с.

ТЕМА 20. Набуття права власності

Методичні рекомендації: при вивченні цієї теми необхідно звернути увагу як на положення цивільного законодавства щодо процедури набуття та припинення права власності, так й на особливості спеціальних актів земельного законодавства, положень, що визначають процедуру реєстрації права власності на нерухоме майно тощо.

Питання для опрацювання:

1. Поняття та класифікація підстав набуття права власності.
2. Первинні способи набуття права власності.
3. Набуття права власності юридичною особою публічного права.
4. Похідні способи набуття права власності.
5. Набуття права власності за договором. Значення передання майна.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *підстави набуття права власності; бездоглядна домашня тварина, переробка; безхазяйна річ; знахідка; скарб*.
2. Здійснити порівняльний аналіз понять «безхазяйна річ», «бездоглядна домашня тварина», «знахідка» і «скарб».
3. Знайти у ЦК України і записати у робочий зошит види договорів, які передбачають набуття права власності на майно.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть первинні підстави набуття права власності.
2. Перелічіть похідні підстави набуття права власності.
3. Чи може існувати право власності на річ, що буде створена в майбутньому?
4. З якого моменту виникає право власності на нерухоме майно?
5. За яких умов суд може визнати особу власником недобудованого нерухомого майна?
6. Які строки набувальної давності встановлені законодавством?
7. Який порядок набуття права власності на бездоглядну домашню тварину?
8. За яких умов законодавством України допускається пред'явлення позову про примусовий викуп майна без попередження?

9. Чи може існувати право власності на річ, що буде створена в майбутньому?
10. З якого моменту виникає право власності на нерухоме майно?
11. За яких умов суд може визнати особу власником недобудованого нерухомого майна?
12. Які строки набувальної давності встановлені законодавством?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 05.08.2024). (глава 24: ст. 328-345). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-XII. Дата оновлення: 24.01.1995. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2471-12>.
3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1.07.2004 р. № 1952-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. № 834-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
4. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 07.02.2014 № 5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
5. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18 січня 2018 р. Дата оновлення: 02.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#n637>
6. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.06.1992 р. Дата оновлення: 25.07.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2482-12>
7. Деякі аспекти набуття права власності на об'єкти безхазяйного нерухомого майна: роз'яснення Міністерства юстиції України: від 13.10.2011 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0065323-11>
8. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затверджений наказом Міністерства юстиції № 296/5 від 22.02.12р. Дата оновлення: 08.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
9. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
10. Набуття та припинення права власності. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 17. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
11. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Набуття і припинення права власності *Цивільне право України*: підручник. вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 15.. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення 01.10.2017 р.)
12. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3.: Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 808 с.
13. Зубачик Н.Б. Набуття права власності на підставі набувальної давності: дис. на здобуття ступеня доктора філософії з галузі права. Львів, 2021. 195 с.
14. Майданик Р.А. Речове право: підручник. К.: Алерта, 2019. 1102 с.
15. Простибоженко Т. В. Набувальна давність як підстава набуття права власності: автореф. дис. на ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Інституту держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2013. 20 с.
16. Спасибо І. А. Набуття права власності в цивільному праві України: автореф. дис. ... к. ю. н : спец. 12.00.03. Науково-досл. ін-т пр. права і підпр. АПрН України. К.2009. 18 с.
17. Харченко Г.Г. Речові права: монографія. К, 2015. 432 с.

ТЕМА 21. Припинення права власності

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу як на положення цивільного законодавства щодо процедури набуття та припинення права власності, так і на особливості спеціальних актів земельного законодавства, положень, що визначають процедуру реєстрації права власності на нерухоме майно тощо.

Питання для опрацювання:

1. Поняття та класифікація підстав припинення права власності.
2. Відмова власника від права власності та відчуження власником належного йому майна як підстави припинення права власності.
3. Припинення права власності особи на майно, яке за законом не може їй належати та знищення майна як підстави припинення права власності.
4. Примусове відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону.
5. Викуп пам'ятки культурної спадщини.
6. Реквізиція та конфіскація як підстави припинення права власності.
7. Інші підстави припинення права власності (звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника; припинення юридичної особи чи смерті власника).

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *підстави припинення права власності; дерелікція; конфіскація; реквізиція.*
2. Скласти порівняльну таблицю реквізиції та конфіскації як підстав припинення права власності.

Питання для самоконтролю:

1. Які дії охоплюються поняттям відмови від права власності?
2. Які підстави припинення права власності передбачені чинним законодавством?
3. Який порядок відмови від права власності нерухоме майно?
4. Які дії охоплюються поняттям «знищення майна» як підстави припинення права власності?
5. Який порядок викупу земельних ділянок у зв'язку з суспільною необхідністю?
6. Який порядок застосування реквізиції та конфіскації майна?
7. До кого у власність переходить конфісковане майно?
8. З якого моменту припиняється право власності на нерухоме майно?
9. З якого моменту припиняється право власності на майно, відчужене за договором?
10. Який орган вправі винести рішення про припинення права власності на пам'ятку історії а культури?
11. Який порядок припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 05.08.2024). (глава 25: ст. 346-354). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. Дата оновлення: 15.04.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
3. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>
4. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: постаново Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 07.02.2014 № 5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

5. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ. URL: [https://zib.com.ua/ua/104368-analiz-deyakh-pitan-zastosuvannya-sudami-zakonodavstva-pro.html](https://zib.com.ua/ua/104368-analiz-deyakh-pitan-zastosuvannya-sudami-zakonodavstva-pro-pravo-vlasnosti-pri-rozglyadi-tsivilnykh-sprav)
6. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
7. Набуття та припинення права власності. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 17. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
8. Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Старцев О. І. Набуття і припинення права власності. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 15. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення 01.10.2017 р.)
9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3.: Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 808 с.
10. Ганжерлі А. О. Відмова від суб'єктивних цивільних прав в речових правовідносинах: автореф. к.ю.н. 12.00.03. Харків, 2019.20с.
11. Майданик Р.А. Речове право: підручник. К.: Алерта, 2019. 1102 с.
12. Харченко О. С. Підстави припинення права власності: монографія. К.: Вид-во Євр. Ун-ту, 2009. 174 с.
13. Харченко Г.Г. Речові права: монографія. К, 2015. 432 с.

ТЕМА 22. Право спільної власності

Методичні рекомендації: пі час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу на відмінності права спільної часткової власності від права спільної сумісної власності, на особливості розпорядження співвласником своєю часткою у праві спільної часткової власності на нерухоме майно. Інститут права спільної власності забезпечує ефективне використання майна, яке належить одночасно кільком суб'єктам. Розрізняється два види спільної власності: спільна часткова та спільна сумісна власність. Кожен із співвласників часткової власності має визначену наперед ідеальну частку у праві власності на спільне майно (1/2, 1/3, 1/4 і т. д.). Ці частки можуть бути і нерівними, наприклад одному співвласнику належить 3/4 у праві власності на жилий будинок, іншому - лише 1/4.

Питання для опрацювання:

1. Поняття, особливості та види права спільної власності.
2. Підстави виникнення права спільної власності.
3. Окремі аспекти права спільної часткової власності:
 - утримання майна, що є у спільній частковій власності;
 - право співвласника розпоряджатися своєю часткою у праві спільної часткової власності;
 - момент переходу частки у праві спільної часткової власності до набувача за договором;
 - виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності;
 - звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній частковій власності;
 - поділ майна, що є у спільній частковій власності
4. Окремі аспекти права спільної сумісної власності:
 - виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності;
 - звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній сумісній власності утримання майна, що є у спільній частковій власності.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *право спільної власності, спільна часткова власність, спільна сумісна власність, співвласники.*
2. Опрацюйте наукові статті:
 - Гриняк О. Окремі аспекти набуття права спільної власності. *Підприємництво, господарство і право.* 2014. № 5. С. 38-40.
 - Романович С. М. Розвиток правового регулювання відносин спільної часткової власності. *Приватне право і підприємництво.* 2009. Вип. 8. С. 64–67.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення понять право спільної часткової власності та право спільної сумісної власності.
2. Як реалізується правомочність користування майном, що є спільною частковою власністю?
3. Які негативні наслідки можуть наступити при порушенні співвласником переважного права іншого співвласника на придбання частки у спільному майні?
4. Яким чином здійснюється розпорядження майном, що є спільною сумісною власністю?
5. У якій формі повинна бути висловлена згода співвласників на вчинення правочину, який підлягає нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації щодо розпорядження майном, що перебуває у спільній сумісній власності?
6. Розкрийте зміст конструкції «ідеальної частки» у праві власності на спільне майно.
7. Розкрийте зміст конструкції «реальної частки» у праві власності на спільне майно.
8. Перелічіть суб'єктів права спільної часткової власності.
9. Що таке презумпція дії правового режиму спільної часткової власності?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 05.08.2024). (*глава 24: ст. 355-372*). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. (*глава 8: ст.60–74*). Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
3. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015р. № 417-VIII. Дата оновлення: 10.11.2023. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/417-19>
4. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001 р. Дата оновлення: 10.11.2023. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>
5. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. Дата оновлення: 15.08.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/742-15>
6. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. Дата оновлення: 20.10.2021. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
7. Рішення Конституційного Суду України від 2 березня 2004 р. Справа № 1 - 2/2004 (справа про права співвласників на допоміжні приміщення багатоквартирних будинків). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/v004p710-04>
8. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 р. № 11. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07>
9. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: постаново Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 07.02.2014 № 5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
10. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ. URL: <https://zib.com.ua/ua/104368-analiz-deyakh-pitan-zastosuvannya-sudami-zakonodavstva-pro.html>
11. Спільна власність у практиці Верховного Суду, 25 листопада 2021 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_spil_vlasn_2021.pdf

12. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. С. 738-755.
13. Право спільної власності *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 18. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
14. Речове право. Право спільної власності. *Цивільне право України: Загальна частина* / за ред. проф. І.А. Бірюкова і Ю.О.Заїки. К. 2014. Глава 16. Глава 18. 510 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina
15. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3.: Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 808 с.
16. Жилінкова І. Правове регулювання речових відносин у сім'ї: визначення концептуальних підходів. *Право України*. 2011. № 5. С. 105-112
17. Ніколенко М.Б. Новостворене майно як об'єкт спільної власності подружжя: автореф. ... к.ю.н. 12.00.03 Тернопіль, 2018. 20 с.
18. Майданик Р.А. Речове право: підручник. К.: Алерта, 2019. 1102 с.
19. Харченко Г.Г. Речові права: монографія. К, 2015. 432 с.

ТЕМА 23. Право власності на землю (земельну ділянку) та право власності на житло

Методичні рекомендації: Вивчаючи питання права власності на землю та права власності на житло, окрім норм Цивільного кодексу України, необхідно опрацювати відповідні положення земельного законодавства, зокрема, Земельного кодексу України, законів України «Про охорону земель», «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», Житлового кодексу України.

Питання для опрацювання:

1. Право власності на земельну ділянку:
 - а). земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності;
 - б). суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку);
 - в). зміст права власності на земельну ділянку.
2. Право приватної власності на землю. Право комунальної власності на землю. Право державної власності на землю.
3. Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво та його правові наслідки.
4. Право на земельну ділянку при придбанні житлового будинку, будівлі або споруди, що розміщені на ній.
5. Поняття та ознаки житла як об'єкта права власності. Види житла.
6. Права та обов'язки власників житлового будинку, квартири. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку кооперативу.
7. Об'єднання власників житлових будинків, квартир.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *земля, земельна ділянка, житло, житловий будинок, садиба, самочинне будівництво, квартира, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.*
2. Скласти таблицю «Права та обов'язки власників житлового будинку, квартири».

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть підстави набуття у власність житлових будинків і квартир.
2. Які особливості здійснення права власності на земельну ділянку?
3. Чи переходить право власності на земельну ділянку при придбанні житлового будинку, будівлі або споруди, що розміщені на ній?
4. Які правові наслідки самочинного будівництва?
5. Які підстави набуття права приватної власності на землю?
6. Назвіть ознаки садиби як об'єкта права власності.
7. Розкрийте зміст поняття «самочинне будівництво».
8. Який правовий режим майна у багатоквартирному будинку при приватизації (викупі) всіх або частини квартир?
9. Хто є власником приміщень загального користування, які розташовані у багатоквартирному жилу будинку?
10. З якою метою створюється об'єднання співвласників багатоквартирного будинку?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. (дата оновлення: 05.08.2024). (глава 27: ст. 373-378, глава 28: ст. 379-385). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Житловий кодекс України від 30.06.1983 р. Дата оновлення: 19.11.2022. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>.
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Дата оновлення: 28.05.2024. (ст. 86—89, глава 14, 19, 20). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
4. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015р. № 417-VIII. Дата оновлення: 10.11.2023. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/417-19>.
5. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001 р. №2866-III. Дата оновлення: 10.11.2023. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>.
6. Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на жилий будинок: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 жовтня 1991 р. № 7. Дата оновлення: 25.05.1998. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-91>.
14. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
15. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Види права власності залежно від правового режиму. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 15. Пункт 4. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення 11.01.2022 р.)
16. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3.: Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 808 с.
7. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.03 р. Дата оновлення: 27.06.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15/ed20170604>
8. Бернацький М. Деякі питання набуття та здійснення права власності на житло юридичних осіб приватної власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 5. С. 41-48
9. Блошко В. В. Право приватної власності на квартиру у багатоквартирному будинку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2014. 20с.
10. Єлісева О. В. Припинення права приватної власності на земельну ділянку за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. К.: Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, 2006. 20 с
11. Мироненко І. В. Зміст та межі здійснення права приватної власності на землю в Україні: автореф. дис... канд. наук: 12.00.06. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. К.,2008. 19 с.

ТЕМА 24. Захист права власності та інших речових прав

Методичні рекомендації: Здійснення права власності неможливе без механізму цивільно-правового захисту прав власників, порушених третіми особами. Функціонування механізму цивільно-правового захисту прав власників, порушених третіми особами, забезпечується як нормами інституту права власності, так і нормами інших інститутів цивільного права. Зверніть увагу, що захист права власності не вичерпується способами, переліченими у ст. 16 ЦК України. Він може здійснюватися також й іншими способами, передбаченими спеціальними нормами, які враховують особливості тих чи інших цивільних відносин. Необхідно пам'ятати, що цивільно-правові засоби захисту цивільних прав досить неоднорідні за своїм змістом та умовами застосування. Одні з них безпосередньо спрямовані на захист права власності, інші - опосередковано. В літературі висловлюються різні погляди на класифікацію засобів (способів) захисту права власності. Але найбільш поширеним є поділ цивільно-правових засобів захисту права власності на речово-правові і зобов'язально-правові. Під час вивчення цієї теми визначити матеріальні та процесуальні норми законодавства щодо захисту прав та інтересів власника та/або уповноваженої ним особи.

Питання для опрацювання:

1. Поняття та класифікація цивільно-правових способів захисту права власності.
2. Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов).
3. Вимога про усунення порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння (негаторний позов).
4. Допоміжні речово-правові засоби захисту права власності.
 - а) позов про визнання права власності;
 - б) позов про виключення майна з опису (звільнення майна з-під арешту);
 - в) визнання незаконним правового акта, що порушує право власності.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *захист права власності, віндикація, негаторний позов, визнання права власності, добросовісний володілець, недобросовісний володілець.*
2. Скласти схему «Способи захисту права власності».

Питання для самоконтролю:

1. Які основні принципи захисту права власності?
2. Чи наділений власник правом на відшкодування зі сторони держави заподіяних збитків у випадку прийняття державою законодавчого акта, який припиняє право власності?
3. Назвіть речово-правові заходи захисту права власності.
4. Чи поширюються положення щодо захисту права власності на особу, яка не є власником майна, але володіє майном на підставі іншого речового права?
5. Дайте характеристику речово-правових засобів захисту права власності.
6. Дайте характеристику зобов'язально-правових засобів захисту права власності.
7. Хто є відповідачем за віндикаційним позовом?
8. За яких умов річ може бути витребувана від добросовісного набувача?
9. Яка позовна давність застосовується при віндикації?
10. Охарактеризуйте самозахист як засіб захисту інтересів власника.
11. Що є підставою віндикаційного позову?
12. Хто є відповідачем за віндикаційним позовом?
13. Перелічіть умови пред'явлення віндикаційного позову.
14. Перелічіть умови пред'явлення негаторного позову.

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (*глава 29: ст. 386-394*) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Про судову практику у справах за позовами по захист права приватної власності: Постанова Пленуму Верховного суду України № 20 від 22.12.1995 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0020700-95>
3. Про судову практику у справах по захист права власності та інших речових прав: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5 від 07.02.14 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
4. Про судову практику про виключення майна з опису: Постанова Пленуму ВСУ №6 від 27.08.1976 р URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-76>
5. Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 04.10.1991 р URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-91>
6. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ: URL: https://zib.com.ua/ua/100768-analiz_vsu_deyakh_pitan_zastosuvannya_sudami_zakonodavstva.html
7. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
8. Захист права власності. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 19. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
9. Захист права власності. *Цивільне право України: Загальна частина* / за ред. проф. І.А. Бірюкова і Ю.О.Заїки. К. 2014. Глава 20. 510 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina
10. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Захист права власності *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 17. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini
11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3.: Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 808 с.
12. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням недійсними актів державних та інших органів: Роз'яснення ВАСУ від 26.01.2000 р. № 02-5/35 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_824600-01
13. Лічман Л. Значення добросовісності набувача у судовій практиці у справах про захист права власності. *Право України*. 2021. № 5. С. 96–104
17. Осолінкер І.М. Самозахист права власності в Україні: автореф. дис. ... спец. 12.00.03. Харків., 2021. 20 с.
14. Погрібний С. Захист права власності на нерухоме майно: окремі питання судової практики. *Право України*. 2020. № 5. С.77–86

ТЕМА 25. Речові права на чуже майно

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми необхідно звернути увагу на таке: 1) в навчальних виданнях окрім терміну «речові права на чуже майно» застосовується термін «обмежені речові права»; 2) співвідношення термінів «речові права» та «речові права на чуже майно»; 3) спільні та відмінні риси права власності та речових прав на чуже майно; 4) відмінність права володіння як речового права на чуже майно від правомочності володіння як складової змісту права власності. Також необхідно звернути увагу на відмінні риси земельних та особистих сервітутів, особливості правового регулювання інститутів суперфіцію та емфітевзису.

Питання для опрацювання:

1. Співвідношення права власності та речових прав на чуже майно. Захист речових прав на чуже майно.

2. Поняття володіння та права володіння чужим майном. Види володіння.
3. Виникнення та припинення права володіння чужим майном. Суб'єкти фактичного володіння. Захист фактичного володіння.
4. Право членів сім'ї власника житла на користування цим житлом.
5. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
 - права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб;
 - права та обов'язки землекористувача;
 - право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою.
6. Право користування чужою землею для забудови (суперфіцій).
 - права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови;
 - права та обов'язки землекористувача;
 - правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *сервітут, емфітевзис, суперфіцій, земельний сервітут, особистий сервітут*.
2. Повести порівняльну характеристику емфітевзису та суперфіцію та оформити її у вигляді таблиці.
3. Скласти схему «Види речових прав».

Питання для самоконтролю:

1. Відмінності речових прав на чуже майно від права власності.
2. Що таке безтитульне володіння?
3. Хто може бути суб'єктом земельного сервітуту?
4. Що може бути об'єктом емфітевзису?
5. Чи має право емфітевта змінювати призначення земельної ділянки чи характер її використання?
6. Чи може визначається договором зміст права користування чужою земельною ділянкою сільськогосподарського призначення?
7. Назвіть ознаки права користування чужою земельною ділянкою для забудови.
8. Чи повинен власник ділянки погоджувати передачу земельної ділянки або її частини іншій особі для забудови із державними, комунальними органами чи посадовими особами?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. (гл.гл. 30-34: *ст. 395-417*) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Дата оновлення: 28.05.2024. (*ст. 79-1, 89, 91, 86, гл.16: ст. 98–102, 132, 147-1, 158*). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. Дата оновлення: 08.03.2024 (*ст. 123, 137, 292, 293*). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Житловий кодекс України від 30.06.1983 р. Дата оновлення: 19.11.2022. (*ст.65*). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>
5. Лісовий кодекс України від 21.01.1994. Дата оновлення: 04.01.2024. (*ст. 23*). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
6. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1.07.2004 р. № 1952-IV. Дата оновлення: 15.04.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
7. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: постаново Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 07.02.2014. № 5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
8. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при

розгляді цивільних справ: URL: https://zib.com.ua/ua/100768-analiz_vsu_deyakh_pitan_zastosuvannya_sudami_zakonodavstva.html

9. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.

10. Речові права на чуже майно. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 20. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi

11. Речові права на чуже майно. *Цивільне право України: Загальна частина* / за ред. проф. І.А. Бірюкова і Ю.О.Заїки. К. 2014. Глава 19. 510 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina

12. Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Старцев О. І. Суміжні речові права. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 18. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звер. 01.08.2024)

13. Цивільне право України: в 2-х т. / за ред. д.ю.н. Є.О. Харитонова та к.ю.н. Н.Ю. Голубевої. вид. друге. Х. 2008. Т.1. 832 с.

14. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3.: Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 808 с.

15. Блажівська Н. Є. Речові права на чуже майно в практиці Європейського суду з прав людини. Порівняльно-аналітичне право. 2018. URL: http://www.pap.in.ua/5_2018/28.pdf.

16. Гудима М.М. Актуальні проблеми переходу прав на чужі речі в доктрині цивільного права. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 146-151. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/1_2020/part_1/24.pdf

17. Майка Н.В. Набуття речових прав на чуже нерухоме майно в цивільному праві України: автореф. ... к.ю.н. 12.00.03. Тернопіль, 2018. 20 с.

18. Цюра В.В. Речові права на чуже майно: науково-практичний посібник. К.: КНТ, 2006. 135с.

19. Шахнаразян К.Е. Питання проблеми систематизації прав на чужі речі за законодавством України. *Часопис цивілістики*. Випуск 34. С. 27-30. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9138/27-30.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

20. Яворська О. Договір як підстава виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Підприємництво, господарство і право. 2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/22.pdf>.

21. Яценко Д. М. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.12.00.03. Київ, 2010. 16 с.

Змістовий модуль 7. Право інтелектуальної власності

ТЕМА 26. Загальна характеристика права інтелектуальної власності

Методичні рекомендації: у сучасних умовах активізації творчої діяльності, зростання рівня інформатизації суспільства, збільшення обсягів та розширення сфери духовного виробництва виникає потреба у вивченні правового механізму у галузі використання результатів інтелектуальної творчої діяльності. Під час вивчення теми слід звернути увагу на те, що відносини, які складаються у сфері інтелектуальної власності регулюються главою 35 книги 4 ЦК України, законами України, міжнародними та підзаконними нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами. Право інтелектуальної власності – це право на нематеріальний об'єкт, який є результатом інтелектуальної, творчої діяльності. Цей результат може сприйматися іншими особами та відтворюватися лише за умови, що він буде об'єктивованим (втіленим у певну матеріальну форму, наприклад, твір, відтворений поліграфічним

способом у вигляді книжки). Поняття право інтелектуальної власності та право власності на річ як матеріальний носій у якому втілений результат інтелектуальної діяльності не є тотожними (ст.419 ЦК України). Відповідно, перехід права на об'єкт інтелектуальної власності (зміст книги) не означає перехід права власності на матеріальний носій – книгу, яка може належати багатьом власникам, які її придбали.

Питання для опрацювання:

1. Поняття інтелектуальної власності та права інтелектуальної власності.
2. Інститути цивільного права, що регламентують відносини охорони та використання результатів інтелектуальної діяльності.
3. Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю.
4. Міжнародні угоди (конвенції) як джерела цивільно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної діяльності.
5. Поняття виключного права його відмінність від речових і інших цивільних прав.
6. Захист прав інтелектуальної власності судом.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *інтелектуальна власність, право інтелектуальної власності, виключне право, авторське право, патентне право, патент, винахід.*
2. Заповнити таблицю:

№	Назва інституту права інтелектуальної власності	Об'єкти, які належать до даного інституту	Джерела правового регулювання		
			Номер і назва глави (глав) ЦК	Спеціальний закон (законо)	Міжнародно-правові акти
1.	Авторське право і суміжні права				
2.	Патентне право				
3.	Правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і				
4.	Нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності				

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає пропріетарний підхід до інтелектуальної власності?
2. Розкрийте теорію виключних прав.
3. Як розрізняється право інтелектуальної власності та право власності на річ, у якій втілено об'єкт інтелектуальної власності. Наведіть приклади.
4. Перелічіть об'єкти права інтелектуальної власності?
5. Що таке виключне право?
6. Назвіть суб'єктів права інтелектуальної власності.
7. Назвіть джерела правового регулювання інтелектуальної власності?
8. Назвіть особисті немайнові права інтелектуальної власності. В чому їх особливості?
9. Назвіть майнові права інтелектуальної власності. В чому їх особливості?
10. Назвіть інститути права інтелектуальної власності та дайте їх коротку характеристику.
11. Хто є первинним /вторинним суб'єктом права інтелектуальної власності?
12. Які строки чинності прав інтелектуальної власності встановлені законодавством?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. Дата оновлення: 05.08.2024. (*глава 35: ст. 418-432*) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про деякі питання вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 17.10.2012 р. Дата оновлення: 16.12.2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12> (дата звернення 15.01.2024).
3. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: оглядовий лист Вищого господарського суду України від 19.11.2023 р. № 01-06/1658/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1658600-13#Text>
4. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с..
5. Загальна характеристика права інтелектуальної власності. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 25. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
6. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.4.: Право інтелектуальної власності / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 616 с.
7. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_052.
8. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (набрання чинності для України 31.10.1995 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051
9. Про затвердження розміру, порядку та умов виплати винагороди (роялті) за використання комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань: Постанова КМУ від 18.01.2003 р. № 71. (дата оновлення 30.07.2020). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-2003-%D0%BF>
10. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72. (дата оновлення 26.08.2021). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF>.
11. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: постанова КМУ № 1756 від 27.12.2001 р. (дата оновлення 16.08.2023). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF>
12. Деякі питання реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір: Постанова КМУ від 11.08.2023 р. № 843. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843-2023-%D0%BF#Text>
13. Вахонєва Т.М. Вплив міжнародного права на формування та правову охорону авторських і суміжних прав в Україні. *Альманах міжнародного права*. 2016. Вип.11. С. 12-22.
14. Вахонєва Т. Поняття права інтелектуальної власності та його складові. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 6. С. 24-32
15. Дюкарєва-Бержаніна К.Ю. Захист прав на комерційну таємницю: національні підходи та світовий досвід. *Право і суспільство*. Дніпро, 2020. № 2. С. 168-176.
16. Ізбаш О.О. Міжнародні аспекти захисту інтелектуальних прав. *LEX PORTUS*. 2018. № 2(10). С. 79-94.
17. Колос С.С. Захист прав інтелектуальної власності в контексті судової реформи. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 33. С. 73-77.
18. Коротюк О. До питання змісту понять «інтелектуальна власність» та «право інтелектуальної власності». *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 125-138.
19. Майданик Л. Поняття оригінальності твору в авторському праві: досвід ЄС, України та інших зарубіжних країн. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 32-36.
20. Самолова Н. Порівняльне дослідження об'єктів авторського права та промислових зразків при проведенні судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 6. С. 30-36..
21. Шабалін А. Деякі питання захисту права інтелектуальної власності в ЄС. *Теорія і*

практика інтелектуальної власності. 2019. № 6. С.46-54.

22. Шабалін А. Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності: теоретичні та практичні аспекти. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 4. С. 65-76

23. Штефан А. Деякі проблеми застосування Угоди про асоціацію як джерела авторського права України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1. С. 5-16.

24. Яворська О.С. Презумпція творчого характеру праці, результатом якої є об'єкт інтелектуального права: теорія та практика застосування. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 23. С. 78-82.

25. Якубівський І.Є. Проблеми набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності: автореф. ... д.ю.н.: 12.00.03. Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. Львів. 2019. 40 с.

ТЕМА 27. Авторське право і суміжні права

Методичні рекомендації: Під час вивчення теми слід звернути увагу на те, що відносини, які складаються у сфері авторського права регулюються нормами глави 36 ЦК України, Законом України «Про авторське право та суміжні права», Всесвітньою конвенцією про авторське право 1952 р., Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів, підзаконними нормативно-правовими актами. Тема також охоплює правовий аналіз спеціальних норм чинного законодавства, що забезпечують правову охорону прав авторів та регулюють відносини авторів творів, виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення. Також необхідно звернути увагу на момент виникнення авторських прав в авторів творів та строк їх чинності, момент виникнення прав інтелектуальної власності виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення та строк їх чинності, а також на особливості правової охорони та захисту прав зазначених суб'єктів інтелектуальної власності.

Питання для опрацювання:

1. Джерела авторського права. Міжнародно-правова охорона авторських прав.
2. Критерії охороноздатності об'єктів авторського права. Твори, що не є об'єктами авторського права.
3. Суб'єкти авторського права на службові твори. правонаступники й інші суб'єкти авторського права
4. Строк чинності та правові наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.
5. Способи використання твору. Вільне використання твору без згоди автора.
6. Джерела правового регулювання суміжних прав.
7. Взаємозв'язок суміжних і авторських прав.
8. Способи використання об'єктів суміжних прав. Колективне управління авторськими та суміжними правами
9. Цивільно-правовий захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів суміжних прав.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *автор, аудіовізуальний твір, ім'я автора, оригінальність твору, оприлюднення, опублікування твору, твір, службовий твір, похідний твір, сирітський твір, примірник твору, псевдонім, публічне сповіщення, цитата, плагіат, суміжні права, виконавець, виконання, фонограма, відеограма, організація мовлення, публічне виконання, публічне сповіщення, камкординг.*

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть ознаки твору як об'єкта авторського права.
2. Перелічіть види об'єктивної форми втілення твору.
3. Кому належить авторське право на твір створений у співавторстві?
4. Які права належать до особистих немайнових прав автора?
5. Як використовуються твори які стали суспільним надбанням?
6. Перелічіть суб'єктів суміжних прав.
7. Назвіть особливі риси суміжних прав.
8. Назвіть порушення авторських та суміжних прав.
9. Назвіть способи захисту авторських та суміжних прав.

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. Дата оновлення: 30.08.2024. (*глава 36: ст. 433-448*) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_052
3. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (набрання чинності для України 31.10.1995 р.). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051
4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: [Про авторське право і суміжн... | від 01.12.2022 № 2811-IX](#)
5. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав : Закон України від 15 травня 2018 № 2415-VIII. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19#Text>
6. Про деякі питання вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 17.10.2012 р. Дата оновлення: 16.12.2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
7. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: Постанова Пленуму ВСУ від 4.06.2010 р. № 5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10>
8. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: оглядовий лист Вищого господарського суду України від 28.02.2017 р. № 01-06/521. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_521600-17
9. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
10. Авторське право і суміжні права. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 26. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.4.: Право інтелектуальної власності/ за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 616 с.
12. Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756. Дата оновлення: 30.12.2020. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF>
13. Глотов С. О. Право на приватне копіювання в цифровому середовищі (порівняльно-правовий аспект): автореф. ... дис. к.ю.н.: 12.00.03. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль.2017. 20 с.
14. Дюкарева К. Особисті немайнові права інтелектуальної власності співавторів творів науки. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 22-28.
15. Дюкарева-Бержаніна К.Ю. Охорона прав інтелектуальної власності співавторів творів науки: автореф. ... дис. к.ю.н.: 12.00.03. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль.2019. 20 с.
16. Зеров К.О. Захист прав на твори розміщені в мережі Інтернет: автореф. ... дис. к.ю.н.: 12.00.03. Науково-дослідний ін-т прив. права і підпр. імені Ф.Г. Бурчака НАПрН України. К.: 2018. 20 с.
17. Рассомахіна О. Характеристика технічних засобів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет. *Юридична Україна*. 2012. № 12. С. 56-61

18. Улітіна О.В. Правова охорона та захист авторського права на фотографічні твори: автореф. ... дис. к.ю.н.: 12.00.03. Науково-дослідний ін-т прив. права і підпр. імені Ф.Г. Бурчака НАПрН України, К.: 2018. 20 с.

ТЕМА 28. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми слід звернути увагу на те, що оформлення прав на винаходи, корисні моделі та промислові зразки потребує виконання низки формальностей, результатом яких є отримання правоохоронного документу – патенту або свідоцтва для промислових зразків. Охоронний документ видається на підставі кваліфікації заявленої пропозиції винаходом, корисною моделлю, промисловим зразком. Патент – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і права на винахід (корисну модель).

Питання для опрацювання:

1. Поняття винаходу (корисної моделі), умови надання правової охорони. Об'єкти винаходу та корисної моделі.
2. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винаходи (корисні моделі). Право на реєстрацію винаходу (корисної моделі).
3. Порядок реєстрації винаходу (корисної моделі).
4. Права та обов'язки, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі).
5. Припинення державної реєстрації винаходу (корисної моделі). Визнання прав на винахід (корисну модель) недійсними.
6. Порухення прав володільця патенту та їх захист.
7. Промисловий зразок: поняття та умови надання правової охорони. Критерії охороноздатності промислового зразка.
8. Суб'єкти права на реєстрацію промислового зразка. Порядок реєстрації промислового зразка.
9. Права та обов'язки суб'єктів прав на промислові зразки.
10. Припинення державної реєстрації та визнання прав на промисловий зразок недійсними.
11. Порухення прав власника зареєстрованого або незареєстрованого промислового зразка. Захист прав на промисловий зразок.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *винахід, корисна модель, промисловий зразок, патент, винахідник, службовий винахід (корисна модель), формальна експертиза, власник промислового зразка.*

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть джерела міжнародно-правової охорони права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель чи промисловий зразок.
2. Що може бути об'єктом винаходу?
3. Чим відрізняються винахід і корисна модель?
4. Які суб'єкти відносин пов'язані зі створенням, реєстрацією і використанням об'єктів патентного права?
5. Який існує порядок одержання патенту на винахід і корисну модель?
6. Що перевіряють під час проведення формальної експертизи заявки?
7. Які особисті немайнові права має автор винаходу, корисної моделі, промислового зразка?

8. Які існують майнові права на винахід, корисну модель, промисловий зразок?
9. Який строк чинності майнових прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок?
10. Які існують цивільно-правові засоби захисту прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. (глава 39: ст. 459-470) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. Дата оновлення: 27.06.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 12.12.1993 р. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>
4. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>
5. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
6. Паризька конвенція по охороні промислової власності від 20.03.1883 р. (набрання чинності для України 25.12.1991 р.) URL: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123
7. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р. (набуття чинності для України 25.12.1991р.). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/895_001
8. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності(за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України): оглядовий лист Вищого господарського суду України № 01-8/735 від 23.11.2008 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_735600-08
9. Про нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності: інформаційний лист Вищого господарського суду України від 20.02.2007 р. № 01-8/91. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v8_91600-07
10. Щодо деяких питань про застосування господарськими судами законодавства у розгляді справ, пов'язаних із захистом права на об'єкти інтелектуальної власності: Вищий господарський суд України; Лист від 14.01.2004 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v3_31600-04
11. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
12. Патентне право. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. /за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасиво-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 27. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi
13. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.4.: Право інтелектуальної власності/ за ред. І.В. Спасиво-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 616 с.
14. Правила складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на заявки на корисну модель: наказ Міністерства економіки України від 09.09.2024 р. №23301 URL: [Про затвердження Правил склада... | від 09.09.2024 № 23301](#)
15. Правила складання і подання заявки на промисловий зразок та проведення експертизи заявки на промисловий зразок і міжнародної реєстрації промислового зразка: наказ Міністерства економіки України від 07.03.2024 р. № 6237. URL: [Про затвердження Правил складан... | від 07.03.2024 № 6237](#)
16. Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованого компонування напівпровідникових виробів: постанова КМУ від 14.01.2004 р. № 8. Дата оновлення: 24.10.2020. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/8-2004-%D0%BF>
17. Дорошенко О., Работягова Л. Новий інститут права інтелектуальної власності в Україні – незареєстрований промисловий зразок. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 4. С. 42-51.
18. Зінич Л.В. Правовий режим використання державою об'єктів промислової власності: ДВНЗ «ПНУ імені В. Стефаніка». Івано-Франківськ. 2017. 18 с.

19. Ковальова М. В. Цивільно-правова охорона винахідництва в Україні та країнах Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук спец. 12.00.03. К, 2013. 16 с.

20. Синдецька А.В. Цивільно-правова охорона винаходів в Україні. дис. ... к.ю.н. спец. 12.00.03. К, 2019. 266 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/2019/sindetska-a.v.-tsivilno-pravova-ohorona-vinahodiv-v-ukrayini_d.pdf

ТЕМА 29. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг

Методичні рекомендації: вивчення цієї теми ставить за мету оволодіння здобувачами знаннями у сфері правової охорони основних засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг. Такі засоби допомагають споживачеві розрізнити товари і послуги різних виробників. При вивченні теми необхідно звернути увагу на те, що в останній період намітилася тенденція до розширення меж інституту засобів індивідуалізації за рахунок включення до сфери його правової охорони нових об'єктів, що виконують ідентифікуючі функції, – комерційних позначень та доменних імен.

Питання для опрацювання:

1. Поняття та види засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.
2. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування:
 - 1) поняття та умови правової охорони комерційних найменувань;
 - 2) суб'єкти права на комерційні найменування, зміст їх прав;
 - 3) підстави виникнення, чинність та особливості використання прав на комерційне найменування.
3. Право інтелектуальної власності на торговельну марку (знак для товарів і послуг):
 - 1) поняття та види торговельних марок. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку;
 - 2) умови надання правової охорони торговельній марці та підстави для відмови в наданні правової охорони.
 - 3) права та обов'язки, що впливають із свідоцтва на торговельну марку.
4. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення:
 - 1) поняття географічного зазначення та умови надання правової охорони;
 - 2) права та обов'язки, що впливають із реєстрації географічного зазначення;
 - 3) порядок визнання недійсною та припинення правової охорони географічного зазначення;
 - 4) захист прав, що впливають із реєстрації географічного зазначення.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, комерційне (фірмове) найменування, свідоцтво, торговельна марка, географічне зазначення, географічне місце, назва місця походження товару, доменне ім'я.*
2. Здійснити порівняльну характеристику комерційного (фірмового) найменування і торговельної марки.
 2. Визначити співвідношення термінів:
 - а) «комерційне найменування» та «найменування юридичної особи»;

б) «торговельна марка» (ЦК України), «товарний знак» і «знак обслуговування» (Паризька конвенція з охорони промислової власності).

в) «географічне зазначення», «географічне місце», «назва місця походження товару».

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняється комерційне найменування від торговельної марки?
2. Яких видів бувають торговельні марки?
3. Які майнові права впливають зі свідоцтва на торговельну марку?
4. Які наслідки невикористання торговельної марки її володільцем?
5. Чим відрізняється географічне зазначення від торговельної марки та комерційного найменування?
6. Які бувають географічні зазначення?
7. За яких умов надають правову охорону географічним зазначенням?
8. Коли може бути припинене право на використання географічного зазначення?
9. Які спори про географічні зазначення розв'язують суди відповідно до їхньої компетенції?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. (глава 43: ст. 489-490, глава 44: ст. 492-500, глава 45: ст. 501-504). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. №3689-ХІІ. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>
3. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16.06.1999р. № 752-ХІV. Дата оновлення: 31.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>
4. Паризька конвенція по охороні промислової власності від 20.03.1883 р. (набрання чинності для України 25.12.1991 р.). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123
5. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Щодо деяких питань про застосування господарськими судами законодавства у розгляді справ, пов'язаних із захистом права на об'єкти інтелектуальної власності: Вищий господарський суд України; Лист від 14.01.2004 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v3_31600-04
7. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства про інтелектуальну власність: Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 14.01.02 р. №01-8/31. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v8_31600-02#Text
8. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства про інтелектуальну власність: Постанова Пленуму ВГС України № 12 від 17.10.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text>
9. Правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 28. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi (дата звернення 15.08.2024).
10. Посібник для суддів з інтелектуальної власності. Бенедисюк І.М. та ін. Київ: К.І.С. 2018. 424 с. URL: http://www.nsj.gov.ua/files/1541665727IntellProperty_Handbook_.pdf
11. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
12. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.4.: Право інтелектуальної власності/ за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 616 с.
13. Про нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності: Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 8.10.03 р. №01-8/1199. *Вісник господарського судочинства*. 2004. №1.

14. Андрейчук Л.В. Правова охорона комерційних найменувань за законодавством України та країн ЄС: автореф. ... дис. к.ю.н.: 12.00.03. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль.2018. 20 с.

15. Гордейчук В.В. Виключне право на торговельну марку як елемент змісту правовідносин інтелектуальної власності (вітчизняний та міжнародно-правовий аспект): автореф. ... дис. к.ю.н.: 12.00.03. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків.2018. 22 с.

16. Каращук О.О. Місце географічного зазначення серед об'єктів інтелектуальної власності // Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Том 1. Вип. 3(28). С. 92-95.

17. Коваленко Т. Торговельна марка як засіб комунікації // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. №1. С. 29-34.

18. Ковальчук О.О. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення в Україні та країнах Європейського союзу: цивільно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03.Київський нац. ун-т ім. Т.Шевченка Київ, 2014. 19 с.

19. Разумова Г.В. Особливості реєстрації торговельної марки в Україні та зарубіжних країнах / Г.В. Разумова, Н.А. Протопопова, О.В. Гнатченко // Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 4(15). С. 142-147.

ТЕМА 30. Право інтелектуальної власності на наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення та інші об'єкти інтелектуальної власності

Методичні рекомендації: при вивченні цієї теми слід звернути увагу на те, що норми, які забезпечують правову кожен з об'єктів інтелектуальної власності, які розглядаються у цій темі має свої особливості і, відповідно, це знайшло відображення у правових нормах.

Питання для опрацювання:

1. Поняття, особливості правової охорони та оформлення прав інтелектуальної власності на наукові відкриття. Зміст прав на наукове відкриття.
2. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.
3. Право інтелектуальної власності на компоновання інтегральної мікросхеми. Оформлення прав інтелектуальної власності на компоновання інтегральної мікросхеми.
4. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин.
5. Поняття та ознаки селекційного досягнення в рослинництві. Критерії придатності сорту для набуття права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права на сорт рослин.
6. Поняття та ознаки селекційного досягнення в тваринництві. Особисті немайнові та майнові права на породу тварин.
7. Поняття та ознаки комерційної таємниці. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.
8. Право інтелектуальної власності на «ноу-хау»

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *наукове відкриття, диплом, раціоналізаторська пропозиція, компоновання інтегральної мікросхеми, сорт рослин, порода тварин, комерційна таємниця, «ноу-хау».*

2. Опрацювати статті:

1) Ієвіня О. В. Наукове відкриття як об'єкт інтелектуальної власності в національному законодавстві України. Науковий вісник Ужгородського університету,

2011. Серія ПРАВО. Випуск 15. С. 162-164. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17444/1/%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%A2%D0%A2%D0%AF%20%D0%AF%D0%9A%20%D0%9E%D0%91%E2%80%99%D0%84%D0%9A%D0%A2%20%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87.pdf>

2) Поляруш С.І. Раціоналізаторська пропозиція: проблеми охорони і захисту. Наукові записки. Серія Право. 2022. Випуск 12. С. 40-45. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/106/90>.

Питання для самоконтролю:

1. Яким документом засвідчується право інтелектуальної власності на наукове відкриття?
2. Яким документом засвідчується право інтелектуальної власності на компоновання інтегральної мікросхеми?
3. Назвіть вимоги придатності компоновання інтегральної мікросхеми для набуття права інтелектуальної власності на неї?
4. Який строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компоновання інтегральної мікросхеми?
5. Хто відноситься є суб'єктом права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію?
6. Який строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. Дата оновлення: 27.06.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
3. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. /за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
4. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.4.: Право інтелектуальної власності/ за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків. ЕКУС, 2023. 616 с.

Змістовий модуль 8. Спадкове право

ТЕМА 31. Загальні положення про спадкування

Методичні рекомендації: питання спадкового права були і залишатимуться одним із найактуальніших, оскільки у процесі свого життя людина накопичує певну кількість матеріальних благ і цінностей, якими вона бажає задовольнити не тільки свої потреби, а й потреби своїх близьких. При вивченні даної теми слід звернути увагу на те, що термін «право на спадкування» може вживатися у кількох значеннях, на норми ст. 1224 ЦК України, яка містить обмеження в реалізації права на спадкування, на те, що підставами відкриття спадщини є смерть фізичної особи або оголошення її померлою.

Питання для опрацювання:

1. Основні поняття спадкового права: спадкування, види спадкування, спадщина та її склад, спадкодавець, спадкоємець.
2. Поняття відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини, їх правове значення.

3. Право на спадкування. Усунення від права на спадкування.
4. Спадкування права на земельну ділянку, частки у праві спільної сумісної власності, вклад у банку, права на одержання страхових виплат, права на відшкодування збитків, моральної шкоди та інші особливі випадки спадкування.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *спадкування, спадкові правовідносини, спадщина, спадкодавець, спадкоємець, спадкова маса, відкриття спадщини, час відкриття спадщини, місце відкриття спадщини.*

Питання для самоконтролю:

1. Що включається до спадкової маси?
2. Хто може бути позбавлений права на спадкування?
3. Які є підстави відкриття спадщини?
4. Які особи не мають права на спадкування?
5. В яких випадках спадкоємець може бути усунений від спадщини?
6. Які права та обов'язки не входять до складу спадщини?
7. Як визначається місце відкриття спадщини?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. (глава 84: ст. 1216-1232). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. Дата оновлення: 01.01.2024. № 2947-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
3. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 1.07.2010 р. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
4. Правила реєстрації актів цивільного стану, затверджені наказом Міністерства юстиції України, в редакції від 24.12.2010 р. Дата оновлення: 15.06.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00>
5. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затверджений наказом Міністерства юстиції № 296/5 від 22.02.12 р. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
6. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму ВСУ № 7 від 30.05.2008 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>
7. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 16.05.2013 р. № 24-753/0/4-13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>
8. Загальні положення про спадкове право. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасиво-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 21. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi (дата звернення 01.08.2024)
9. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Загальні положення про спадкування. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 34. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення 01.08.2024)
10. Главач-Хомин І.І. Учасники спадкових правовідносин: автореф. дис ... к. ю. н.: 12.00.03. ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаніка». Івано-Франківськ. 2017. 19 с.
11. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С.Кузнецової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690с.
12. Оксанюк Н. М. Принципи спадкування в цивільному праві України: автореф. дис ... к. ю. н.: 12.00.03. Науково-досл. і-т прив. права і підпр. ім. ак. ФГ.Бурчака НАПрН України. К. 2016. 19 с.
13. Половиннікова Р. Регулювання права на обов'язкову частку у спадщині за цивільним правом Української РСР. *Право України*. 2013.№ 7. С. 319-325

ТЕМА 32. Спадкування за заповітом

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми слід звернути увагу на вимоги, які пред'являються для чинності заповіту, коло осіб, які можуть бути спадкоємцями за законом і за заповітом, спеціальні розпорядження заповідача, інститут виконання заповіту. Заповіт є одностороннім правочином, на нього поширюються загальні положення про правоти тією мірою, якою вони не уточнені спеціальними нормами Книги 6.

Питання для опрацювання:

1. Поняття та юридичні ознаки заповіту. Спадкоємці за заповітом. Види заповітів.
2. Зміст заповіту. Особливі заповідальні розпорядження заповідача. Заповідальний відказ.
3. Право на обов'язкову частку у спадщині.
4. Загальні вимоги до форми заповіту та його недійсність.
5. Призначення виконавця заповіту та його повноваження.
6. Правовий статус суб'єктів виконання заповіту. Строк чинності повноважень виконавця заповіту.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *заповіт, заповідальний відказ, обов'язкова частка у спадщині, заповіт подружжя, секретний заповіт, нікчемний заповіт, підпризначення спадкоємця.*

2. Опрацювати наукові праці:

– Гудзь Л.Є., Лайкова М. С. Підготовка справ про спадкування до судового розгляду. Х.: Фактор, 2014. 80 с. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/guidelines/guideline-inheritance-cases.pdf>

– Чуйкова В.Ю. Правові питання спадкування за заповітом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Національна юридична академія України ім. Я.Мудрого. Х. 1999. 19 с.

– Шевчук Л.В. Заповіт як підстава виникнення правонаступництва в цивільному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. НАН України: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2001. 17 с.

Питання для самоконтролю:

1. Які вимоги щодо особи заповідача передбачені законодавством?
2. Розкрийте зміст свободи заповіту.
3. Назвіть коло осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.
4. Розкрийте зміст «таємниці заповіту».
5. Дайте характеристику заповіту подружжя.
6. Який порядок посвідчення секретного заповіту?
7. Перелічіть повноваження виконавця заповіту.
8. Ким може бути призначений виконавець заповіту?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. (глава 86: ст. 1258-1267). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Про нотаріат: Закон України від 2.09.1993р. Дата оновлення: 15.04.2024. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затверджений наказом Міністерства юстиції № 296/5 від 22.02.2012 р. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

4. Постанова Пленуму ВСУ Про судову практику у справах про спадкування № 7 від 30.05.2008 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>

5. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України у 2 т. / за ред. О.В.Дзери (кер. авт. кол.), Н.С.Кузнецової, В.В.Луця. 5-е вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. Т. II. С. **1021-1057, 1090-1100.**
7. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / за ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, Р.А.Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. С. **1042-1108.**
8. Спадкування за заповітом. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глава 22. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi (дата звернення 01.2.2024)
9. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Спадкування за заповітом. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 36. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення 01.2.2024)
10. Ковальчук А. М. Право на обов'язкову частку у спадщині: дис. ... к.ю.н. за спец. 12.00.03. Хмельницький, 2020. 207 с. http://old.univer.km.ua/doc/specvr/diss_Kovalchuk.pdf
11. Міненкова Н. Свобода заповіту та її обмеження за цивільним законодавством України та деяких Європейських країн. *Право України*. 2013. № 8. С. 279-291

ТЕМА 33. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми слід звернути увагу на підстави закликання до спадкування за законом, сутність спадкування за правом представлення, способи прийняття спадщини, порядок оформлення прав на спадщину, сутність спадкової трансмісії, обставини за яких спадщина може бути визнана судом відумерлою, порядок визначення частки у спадщині, якщо спадкоємців є декілька. Право на спадкування за законом виникає за відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття спадщини або відмови від її прийняття всіма спадкоємцями за заповітом, а також у разі не охоплення заповітом усієї спадщини.

Питання для опрацювання:

1. Поняття спадкування за законом. Порядок закликання до спадкування спадкоємців за законом.
2. Поняття, строки та способи прийняття спадщини. Спадкова трансмісія.
3. Відмова від прийняття спадщини, її оформлення та правові наслідки.
4. Розподіл спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.
5. Управління спадщиною. Охорона спадкового майна.
6. Підстави та наслідки визнання спадщини відумерлою.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *спадкування за правом представлення, прийняття спадщини, спадкова трансмісія.*
2. Опрацювати наукові праці:
 - Кухарєв О. Правова природа переоформлення відумерлої спадщини у власність територіальної громади. *Право України*. 2013. № 10. С. 218-225
 - Черногор Н.В. Строки та терміни у спадковому праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Одеса. 2011. 20 с.

– Федорич І.Я. Здійснення права на спадкування. авореф. ... к.ю.н. за спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2018. 18 с.

Питання для самоконтролю:

1. Які вимоги щодо особи заповідача передбачені законодавством?
2. Розкрийте зміст свободи заповіту.
3. Які особи відносяться до першої черги спадкоємців?
4. У яких випадках законодавство допускає зміну черговості одержання права на спадкування?
5. Який порядок оформлення відмови від прийняття спадщини?
6. За яких умов у спадкоємців виникає відповідальність за боргами спадкодавця?
7. За яких обставин спадщина може бути визнана відмерлою?
8. До кого у власність переходить спадщина, визнана відмерлою?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. (гл. 86: ст. 1225-1267, глава 87: ст. 1268-1285, глава 89: ст. 1296-1301). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Мін. юстиції № 296/5 від 22.02.2012 р. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
3. Порядок державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі, затвердженому постановою КМУ від 11.05.2011 р. № 491. Дата оновлення: 30.12.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/491-2011-п>
4. Постанова Пленуму ВСУ Про судову практику у справах про спадкування № 7 від 30.05.2008 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>
5. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 16.05.2013 № 24-753/0/4-13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>
6. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глави 23, 24. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi (дата звернення: 01.08.2024).
7. Цивільне право України. Особлива частина: підручник/ за ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, Р.А.Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
8. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування. Спадковий договір. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 37, 38. 40. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення 01.07.2024)
9. Даценко В. М., Гуцал Л. В., Юровська Г. В. 93 питання з сімейного права. Посібник для суддів. Під редакцією В. М. Даценка. Київ: Алерта, 2020. 98 с.
10. Зайцев О.Л. Межі здійснення прав суб'єктами спадкових правовідносин. *Право і безпека*. 2012. № 4 (46). С. 272-276.
11. Кухарев О. Правова природа переоформлення відмерлої спадщини у власність територіальної громади. *Право України*. 2013. № 10. С. 218-225
12. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
13. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
14. Кухарев О. Є. Аналіз судової практики розгляду цивільних справ про спадкування : практ. посіб., 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
15. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С.Кузнецової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690с.

ТЕМА 34. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми слід звернути увагу на те, що Свідоцтво про право на спадщину є документом, який посвідчує перехід права власності на майно спадкодавця до спадкоємців. Видача Свідоцтва здійснюється після закінчення 6 місяців з часу відкриття спадщини і строком не обмежене. Коли у складі успадкованого майна є нерухоме майно, то спадкоємець отримує Свідоцтво про право на спадщину, яке є правостановлювальним документом.

Питання для опрацювання:

1. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину.
2. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину.
3. Поняття, сторони та зміст спадкового договору.
4. Зміна та припинення спадкового договору.

Завдання:

1. Скласти термінологічний словник: *свідоцтво про право на спадщину, спадковий договір, відчужувач, набувач*.
2. Опрацювати наукові праці:
 - Мазуренко С.В. Спадковий договір у цивільному праві України.: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одес. нац. юрид. академія. О., 2004. 20 с.
 - Шама Н.П. Спадковий договір в цивільному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів. 2008. 16 с.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть підстави визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним.
2. Як співвідносяться відмова від прийняття спадщини та неприйняття спадщини?
3. Дайте визначення спадкового договору.
4. Перелічіть основні ознаки спадкового договору.
5. В яких випадках спадковий договір може бути припинено?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.08.2024. (гл. 86: ст. 1225-1267, глава 87: ст. 1268-1285, глава 89: ст. 1296-1301). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Мін. юстиції № 296/5 від 22.02.2012 р. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
3. Порядок державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі, затвердженому постановою КМУ від 11.05.2011 р. № 491. Дата оновлення: 30.12.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/491-2011-п>
4. Постанова Пленуму ВСУ Про судову практику у справах про спадкування № 7 від 30.05.2008 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>
5. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 16.05.2013 № 24-753/0/4-13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>
6. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування. *Цивільне право*: підручник: у 2 т. / за ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х. 2012. Т.1. Глави 23, 24. 656 с. URL: https://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi (дата звернення: 20.08.2024).
7. Цивільне право України. Особлива частина: підручник/ за ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, Р.А.Майданика. 3-тє вид. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
8. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О. І. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування. Спадковий договір. *Цивільне право України*: підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. Глава 37, 38. 40. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення 15.08.2024)

9. Даценко В. М., Гуцал Л. В., Юровська Г. В. 93 питання з сімейного права. Посібник для суддів. Під редакцією В. М. Даценка. Київ: Алерта, 2020. 98 с.
10. Зайцев О.Л. Межі здійснення прав суб'єктами спадкових правовідносин. *Право і безпека*. 2012. № 4 (46). С. 272-276.
11. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
12. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
13. Кухарев О. Є. Аналіз судової практики розгляду цивільних справ про спадкування : практ. посіб., 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
14. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С.Кузнецової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – законодавство України: офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua/> – офіційний сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua/> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/> – офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.
5. <http://www.ndiiv.org.ua/> – офіційний сайт Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України.
6. <http://lib.pnu.edu.ua> – офіційний сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
7. <http://pidruchniki.ws/pravo/> – бібліотека українських підручників.
8. <https://reyestr.court.gov.ua/> – Єдиний державний реєстр судових рішень
9. <https://court.gov.ua/> – судова влада в Україні.